

KUBA JAŁOSZYŃSKI

**JEDNOSTKA
KONTRTERRORYSTYCZNA
— ELEMENT DZIAŁAŃ BOJOWYCH
W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA
ANTYTERRORYSTYCZNEGO**

SZCZYTNO 2011

Recenzenci

prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek
prof. dr hab. Leopold Ciborowski

Projekt okładki

Grzegorz Adamiak

Zdjęcie na okładce

Marek Krupa
Robert Duchnowski

Redakcja Wydawcy

Anna Bryczkowska
Danuta Kieczmerska
Beata Miszczuk



© Wszelkie prawa zastrzeżone — WSPol Szczytno 2011

ISBN 978-83-7462-278-3

Druk i oprawa:

Wydział Wydawnictw i Poligrafii

Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie

12–100 Szczytno, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 111

tel. (89) 621 51 02, faks (89) 621 54 48

e-mail: wwip@wspol.edu.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. TERRORYZM A BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA	11
1.1. Terroryzm przełomu XX i XXI wieku	13
1.1.1. Metody działań terrorystycznych	24
1.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie zagrożeń terrorystycznych	41
1.3. System bezpieczeństwa antyterrorystycznego państwa	47
1.3.1. Podsystem rozpoznania	51
1.3.2. Podsystem koordynacji	62
1.3.3. Podsystem prewencji	69
1.3.4. Podsystem reagowania kryzysowego	75
1.3.5. Podsystem ścigania	85
1.3.6. Podsystem operacyjny	94
2. JEDNOSTKA SPECJALNA DO WALKI Z TERRORYZMEM	97
2.1. Zadania jednostki kontrterrorystycznej	99
2.2. Struktura organizacyjna jednostki kontrterrorystycznej	101
2.3. Taktyka działania jednostki kontrterrorystycznej	103
2.3.1. „Strzał ratunkowy” — strzelec wyborowy w działaniach bojowych jednostki kontrterrorystycznej	114
2.4. Dobór i selekcja kandydatów do służby w jednostce kontrterrorystycznej	118
2.5. Przygotowanie jednostki kontrterrorystycznej do działań bojowych	128
2.6. Środki walki i specjalistyczne wyposażenie jednostki Kontrterrorystycznej	138
3. SIŁY KONTRTERRORYSTYCZNE W STRUKTURACH PAŃSTWA	165
3.1. Jednostka kontrterrorystyczna w Siłach Zbrojnych i Policji	167
3.1.1. Biuro Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji	174
3.1.2. Wojskowa Formacja Specjalna GROM	197
3.2. ATLAS — platforma współpracy policyjnych jednostek specjalnych Unii Europejskiej	206
3.2.1. Rys historyczny powstania organizacji ATLAS	207

3.2.2. Jednostki policyjne zrzeszone w organizacji ATLAS	212
3.2.3. Działalność Biura Operacji Antyterrorystycznych KGP w ramach ATLAS-u	239
4. DZIAŁANIA BOJOWE SIŁ KONTRTERRORYSTYCZNYCH	245
4.1. Pojęcie operacji antyterrorystycznej	247
4.2. Planowanie działań kontrterrorystycznych	261
4.3. Wybrane operacje bojowe policyjnych sił kontrterrorystycznych	269
4.3.1. GSG-9 — Mogadisz 1977 rok	269
4.3.2. STERN — Berno 1982 rok	272
4.3.3. GIGN — Marsylia 1994 rok	274
4.3.4. BLACK CATS — Bombaj 2008 rok	278
4.3.5. SWAT — Manila 2010 rok	288
4.4. Wybrane operacje bojowe wojskowych sił kontrterrorystycznych	290
4.4.1. Sayeret Mat'kal — lotnisko Lod 1972 rok	290
4.4.2. Sayeret Mat'kal — Entebbe 1976 rok	295
4.4.3. SAS — Londyn 1980 rok	299
4.4.4. FOES — Lima 1997 rok	303
4.4.5. ALFA, WYMPIEŁ — Moskwa 2002 rok	311
ZAKOŃCZENIE	317
BIBLIOGRAFIA	325
ANEKSY	339

*Bezpieczeństwo jest najbardziej cenionym celem (...)
dziedzina bezpieczeństwa jest niewybaczalna.
Małe błędy mogą mieć wielkie konsekwencje.*

Robert Jervis
(profesor, amerykański ekspert ds. bezpieczeństwa)

WSTĘP

Czas w którym przyszło nam żyć, charakteryzuje się wszechobecnym poczuciem zagrożenia terroryzmem. Praktycznie od lat 60. XX w. zjawisko to wywiera swoje piętno na poczucie bezpieczeństwa narodów. Niezmiennie też, od tego czasu, źródło działalności terrorystycznej umiejscowione jest przede wszystkim w regionie bliskowschodnim — konflikcie arabsko-izraelskim. Codziennie media informują o eskalacji napięcia i przelewanej krwi w tym regionie. Zmienia się motywacja działalności terrorystycznej (z tej pod sztandarami walki z burżuazyjnym państwem po obecne sztandary walki z niewiernymi, tj. wyznawcami innej niż islam religii), nie zmienia się zaś problem radzenia sobie z zagrożeniem, szukania jego przyczyn, zapobiegania i likwidowania skutków. Obecnie to świat zachodu jest postrzegany przez islamskich ekstremistów jako przyczyna wszelkiego zła i ubóstwa muzułmanów na całym świecie. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej i Izrael to dla islamistów synonim szatana organizującego antymuzułmańską krucjatę. Takie postrzeganie „wrogów” islamu powoduje, że w automatyczny sposób poszerza się krąg państw zagrożonych atakami ze strony terroryzmu reprezentowanego przez islamskich fundamentalistów. Choć stanowią oni minimalny procent w całej populacji muzułmanów, to ich zbrodnicza aktywność wpływa na bezpieczeństwo międzynarodowe.

Zagrożenie terroryzmem jest obszarem permanentnej penetracji naukowej. Największą jej część stanowią badania dotyczące istoty tego zjawiska, przyczyn jego ewolucji, jak też powodów stałego zasilania organizacji terrorystycznych przez co raz to nowych zwolenników i aktywistów, gotowych nawet na śmierć w imię głoszonych idei. Zagadnienia dotyczące zwalczania terroryzmu ukierunkowane są w prowadzonych badaniach na poznanie mechanizmów prawnych zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak też międzynarodowym oraz organizacji systemów antyterrorystycznych. Teren badań, związany z fizyczną reakcją struktur państwa na zamach terrorystyczny jest zbyt skąpo reprezentowany w opracowaniach zwartych.

Obserwacja wydarzeń ostatnich lat pozwala na wyciągnięcie wniosków, że pomimo „nowego” podejścia terrorystów do „filozofii dokonywania zama-

chów”, dominują przede wszystkim ataki z wykorzystaniem ładunków wybuchowych (w różnej formie) obliczone na wywołanie skutku w postaci dużej liczby ofiar (rannych i zabitych), sytuacje zakładnicze nie są odosobnione. Terrorysty nadal uciekają się do opanowywania budynków lub środków komunikacji, a zakładnicy stanowią kartę przetargową na drodze spełnienia ich żądań. Państwo musi więc posiadać odpowiednio przygotowane, zorganizowane i wyposażone siły zdolne do przeprowadzenia z sukcesem operacji ich uwolnienia wobec braku możliwości pokojowego rozwiązania powstałej sytuacji kryzysowej. Siłami takimi są właśnie jednostki kontrterrorystyczne.

Uciekanie się zarówno przez zorganizowane grupy przestępcze, jak też pojedyncze osoby (akty terroru indywidualnego) do metod tożsamyh z metodami terrorystycznymi, powoduje, że siły specjalne, zdolne do siłowego rozwiązania tego typu sytuacji, muszą być stałym elementem systemu bezpieczeństwa w państwie.

W niniejszej publikacji zaprezentowano wyniki badań, które prowadzone były przez wiele lat, w dziedzinie organizacji i funkcjonowania jednostek kontrterrorystycznych. Ich rezultaty publikowane były w monografiach, ukazujących się na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia. Część z nich została wykorzystana w tej publikacji.

W pracy badawczej oparto się na krytycznej analizie materiałów źródłowych, a także wniosków z własnych doświadczeń ze służby w pododdziale kontrterrorystycznym Policji (obserwacja uczestnicząca). W badaniach zastosowano wszystkie formy analizy i syntezy (elementarną, funkcjonalną i logiczną), które w zespoleniu z analogią oraz abstrahowaniem izolującym i generalizującym pozwalały na odpowiednie:

- szeregowanie faktów,
- porównywanie faktów,
- przeciwstawianie faktów,
- zestawianie wyników badań,
- łączenie i oddzielanie treści poznawczyh,
- dostrzeganie różnic i podobieństw w elementach przedmiotu badań i efektach poznania,
- systematyzowanie uzyskiwanych wyników badań.

Powyższą procedurę badawczą z powodzeniem zastosowano również podczas prowadzonych badań, których rezultatem było opracowanie rozprawy habilitacyjnej — „Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych” (2003 rok).

Nie bez znaczenia na proces naukowego poznania miały rezultaty wizyt studyjnych w czeskiej jednostce kontrterrorystycznej URNA (1996 rok), izraelskiej YA'MA'M (1997 rok), niemieckiej GSG-9 (2009 rok), a także wywiady eksperckie z osobami zajmującymi się działaniami kontrterrorystycznymi, w tym m.in. z Muki Betserem (1990 rok), żołnierzem izraelskiej jednostki Sayeret Mat'kal, uczestnikiem i dowódcą operacji uwolnienia izraelskich zakładników w Entebbe w 1976 roku.

Głównym celem prowadzonych badań, było: **dokonanie identyfikacji funkcjonowania jednostki kontrterrorystycznej jako podmiotu realizującego działania bojowe w walce z zagrożeniami terrorystycznymi**. Aby osiągnąć tak założony cel główny, konieczne było zrealizowanie następujących celów szczegółowych, w których należało:

1. Określić istotę współczesnego terroryzmu i jego wpływ na bezpieczeństwo państwa.
2. Ocenić stopień zagrożenia obszaru Rzeczypospolitej Polskiej i jej obywateli zjawiskiem terroryzmu.
3. Określić elementy składowe systemu antyterrorystycznego Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Zdefiniować pojęcie jednostki kontrterrorystycznej i określić podstawowe czynniki determinujące jej skuteczne funkcjonowanie.
5. Określić zakres i charakter działań podejmowanych przez jednostkę kontrterrorystyczną.
6. Dokonać analizy wybranych, przeprowadzonych w minionych latach, działań bojowych policyjnych i wojskowych jednostek kontrterrorystycznych.

Przy tak sformułowanych, w procesie badawczym, celach główny problem badawczy zawarto w postaci pytania: **Jakie jest miejsce i rola w systemie bezpieczeństwa antyterrorystycznego Rzeczypospolitej Polskiej jednostki kontrterrorystycznej?** Pozostałe szczegółowe problemy badawcze zostały zawarte w następujących pytaniach:

- Jakie znaczenie mają zagrożenia terrorystyczne w kontekście współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa?
- Jakie są źródła i na czym polega istota współczesnego terroryzmu i jakie mogą być kierunki jego rozwoju?
- Jaki jest stopień zagrożenia terroryzmem obszaru Rzeczypospolitej Polskiej i jej obywateli?
- Jakie wymagania należy spełnić aby można było mówić o profesjonalnej jednostce kontrterrorystycznej?
- Jaki jest stan obecny i kondycja jednostek kontrterrorystycznych w Rzeczypospolitej Polskiej?
- Jakie są możliwości współpracy pomiędzy jednostkami kontrterrorystycznymi w ramach Unii Europejskiej?
- Jakim wymaganiom formalno-prawnym, podlega proces organizacji działań w ramach operacji antyterrorystycznej w Rzeczypospolitej Polskiej?
- Jak były prowadzone, na przestrzeni ostatnich lat, działania bojowe policyjnych i wojskowych sił kontrterrorystycznych?

Konsekwencją zaprezentowanego procesu badawczego było sformułowanie hipotezy roboczej: **Prawidłowo funkcjonująca w systemie bezpieczeństwa antyterrorystycznego państwa jednostka kontrterrorystyczna ma pierwszorzędne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania tego systemu.**

Sformułowano także następujące hipotezy robocze:

1. Terroryzm jest zjawiskiem mającym bezpośrednie przełożenie na bezpieczeństwo państwa.

2. Jednym z najbardziej istotnych elementów reagowania reaktywnego na zagrożenia terrorystyczne systemu bezpieczeństwa antyterrorystycznego państwa jest jednostka kontrterrorystyczna.

3. Specyfika działań jednostki kontrterrorystycznej wymaga nieszablonowego procesu w jej budowaniu i przygotowaniu do działań bojowych.

4. Międzynarodowa wymiana doświadczeń pomiędzy jednostkami kontrterrorystycznymi jest we współczesnym świecie warunkiem tworzenia międzynarodowych komponentów kontrterrorystycznych, zdolnych do wykonywania wspólnych działań bojowych.

5. Organizacja dowodzenia jednostkami kontrterrorystycznymi, w ramach operacji antyterrorystycznej (Policji i Sił Zbrojnych), ma bezpośrednie przełożenie na skuteczność ich prowadzenia.

6. Doświadczenia z przeprowadzonych operacji bojowych, policyjnych i wojskowych sił kontrterrorystycznych, stanowią cenne źródło wiedzy w procesie doskonalenia rozwiązań taktycznych.

Prezentowana publikacja w kontekście **poznawczym**:

- wskazuje na zagrożenia bezpieczeństwa zjawiskiem terroryzmu,
- porządkuje terminologię i pojęcia związane z organizacją i funkcjonowaniem jednostki kontrterrorystycznej,
- prezentuje organizację działań bojowych związanych z wykorzystaniem w nich jednostki kontrterrorystycznej Policji i Sił Zbrojnych w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej,
- przedstawia optymalne podporządkowanie jednostki kontrterrorystycznej w strukturach podmiotów państwa odpowiedzialnych za jego bezpieczeństwo.

Natomiast w kontekście **użytkowym** wskazuje ona:

- determinanty i uwarunkowania w tworzeniu jednostki kontrterrorystycznej,
- główne kierunki doskonalenia organizacji funkcjonowania jednostki kontrterrorystycznej w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsza monografia składa się z czterech rozdziałów, których rozdział **pierwszy** odnosi się do problematyki współczesnych zagrożeń terrorystycznych, metod i form działalności terrorystycznej, organizacji systemu bezpieczeństwa antyterrorystycznego państwa. Rozdział **drugi** prezentuje proces tworzenia jednostki kontrterrorystycznej, jej strukturę organizacyjną, taktykę działania, zasady naboru i selekcji kandydatów do służby w niej, a także podstawową wiedzę na temat środków walki oraz wyposażenia specjalistycznego niezbędnego do realizacji zadań. W rozdziale **trzecim** omówiono organizację jednostki kontrterrorystycznej w Policji i Siłach Zbrojnych oraz funkcjonowanie europejskiej platformy współpracy policyjnych jednostek specjalnych, przeznaczonych do walki z terroryzmem — ATLAS. Rozdział **czwarty** odnosi się zarówno do organizacji działań w ramach operacji

antyterrorystycznej, jak też omawia wybrane operacje bojowe sił kontrterrorystycznych. W zakończeniu dokonano podsumowania wyników badań oraz zaprezentowano wnioski wynikające z ich analizy.

Książka „Jednostka kontrterrorystyczna — element działań bojowych w systemie bezpieczeństwa antyterrorystycznego” nie powstałaby, gdyby nie pomoc wielu osób wspierających ten projekt. Mając powyższe na uwadze chciałbym podziękować płk. rez. dr. inż. Stanisławowi Kulczyńskiemu, za wyrażenie zgody na wykorzystanie w niniejszej monografii opracowań (podrozdział 1.1.1.), które to powstały m.in. w wyniku rozmów jakie ze sobą prowadziliśmy na temat terroryzmu oraz sposobów zapobiegania i zwalczania tego zjawiska. Dziękuję również insp. Arturowi Skwarczyńskiemu dyrektorowi Biura Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji, Ireneuszowi Chloupkowi ekspertowi ds. jednostek specjalnych, Damianowi Szlachterowi ekspertowi ds. terroryzmu, za pomoc w uzyskaniu materiałów źródłowych, które wykorzystano podczas pracy nad publikacją.

(...) nigdy nie brakuje potencjalnych agresorów. Naturalnie zmienia się tożsamość źródła zagrożenia. Wczoraj mogliśmy stwierdzić ze znaczną pewnością, że jego podstawą są w pewnym stopniu sowieckie intrygi. Dziś natomiast nowej wagi nabrali islamscy ekstremiści, ugrupowania stosujące terror o podłożu etnicznym, państwa łamiące prawo, te, które nie są już trzymane w ryzach przez potężnych protektorów (...)

Margaret Thatcher
(była premier Wielkiej Brytanii)

1. TERRORYZM A BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA

1.1. Terroryzm przełomu XX I XXI wieku

Żyjemy w czasach, w których zjawisko terroryzmu jest wszechobecne. Stało się ono stałym elementem krajobrazu współczesnego świata. Praktycznie nie ma dnia aby środki masowego przekazu nie informowały o kolejnym ataku terrorystycznym. W zależności od rozmiaru wywołanego przez zamach skutków, informacje te można znaleźć na pierwszej lub kolejnych stronach gazet, podawane są w telewizyjnych programach informacyjnych na ich początku lub pod koniec. Wszystko to powoduje, że nie zastanawiamy się nad istotą tego najgroźniejszego, pojmowanego w kategoriach pozamilitarnych, zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego i międzynarodowego państwa. Wszystkie wydarzenia, w których pojawiają się określenia: „zamach bombowy”, „zakładnik”, „porwanie”, przez większość społeczeństwa, a także media, natychmiast kojarzone są ze zdarzeniem terrorystycznym. Następuje prostolinijne utożsamianie zjawiska **terroru**, czyli stosowania siły lub też grożeniem jej użycia, z **terroryzmem**, który jest charakterystyczną **filozofią** działania ekstremistów wszelkiej proweniencji (prawicowych, lewicowych, religijnych, ekologicznych), w którym **terror** jest narzędziem do osiągnięcia celu. **Cel**, który wywołuje skutek działalności terrorystycznej musi być **polityczny** abyśmy mogli mówić o **terroryzmie** — *organizowanie zamachów (z bronią w rękę, a także bombowych) na członków rządu, ludzi związanych z władzą, na przeciwników politycznych, na osoby innej wiary, a także rasy, obcokrajowców lub przypadkowych przechodniów, porywanie ludzi, a także samolotów, w celu zdobycia władzy, wywołania atmosfery strachu, zamętu, chaosu, wyrażenia protestu, zyskania korzyści dla jakichś grup, kategorii, a także osób, wreszcie bez przyczyny (...)*¹.

Terroryzm jako metoda prowadząca do wyznaczonego celu („cel sam w sobie”) jest charakterystyczną strategią ugrupowań, które dokonują zamachów. Ich działalność z jednej strony jest irracjonalna, bo nie przynosi wymiernych efektów (poza tymi dotyczącymi bezpośredniego celu zamachu), z drugiej zaś niezrozumiała dla opinii publicznej, która choć może byłaby skłonna popierać cele, to nie chce zaakceptować metod, do jakich uciekają się te organizacje². Na początku swej działalności Jaser Arafat (lata 60. XX w.) z dumą kazał siebie nazywać terrorystą. Dopiero gdy złość i powszechne potępienie ze strony opinii publicznej na świecie, dla metod jakimi on i jego

¹ W. Kopaliński, Słownik wydarzeń, pojęć i legend XX wieku, Warszawa 1999, s. 423.

² K. Karolczak, Terroryzm. Nowy paradygmat wojny XXI wieku, Warszawa 2010, s. 62.

towarzysze się posługiwali — wywołujące skutki w postaci śmierci i ran niewinnych ofiar — spowodowały zmianę jego identyfikacji z działalnością terrorystyczną. Unikał określenia „terrorysta” na rzecz „bojownik o wolność”.

Terroryzm rozumiany jako działalność osoby lub grupy osób zmierzających do dezorganizacji życia społecznego i politycznego pojawił się w wieku XIX i stanowił produkt nowożytnego społeczeństwa masowego, w którym media odgrywają pierwszoplanową rolę w kształtowaniu świadomości społecznej. W tym czasie zaczęto rozgraniczać pojęcia: „terror” i „terroryzm”³. Przez ostatnie dwa stulecia (od końca XIX do początków XXI wieku) aktywnej obecności terroryzmu w życiu społeczno-politycznym człowieka (przede wszystkim na gruncie europejskim), zjawisko to przechodziło transformację celów i motywów działania.

Terroryzm można klasyfikować dokonując jego podziału według różnych kryteriów, m.in.: bezpośrednich celów, a także ideologicznych celów taktyki i metod ataków, politycznej strategii, politycznych celów, a także ideologicznych założeń leżących u podstaw działalności terrorystycznej (tabela 1.1.)⁴.

Tabela 1.1. Rodzaje terroryzmu

Źródło: R. Borkowski, Kult i kultura zbrodni — terroryzm na tle przemocy politycznej [w:] Wojna z terroryzmem w XXI wieku, red. B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz, Szcztyno 2009, s. 34

Rodzaj (motywacja)	Okres	Cele	Metody
Anarchistyczny	1880–1914	Negacja panowania politycznego, ekonomicznego	Zamachy bombowe, morderstwa polityczne
Separatystyczny	1920–dziś	Oderwanie terytorium i jego suwerenność	Zamachy na przedstawicieli władz, walka zbrojna
Antykolonialny	1960–1979	Wyzwolenie terytorium i jego suwerenność	Zamachy, walka zbrojna
Lewacki	1960–1991	Sianie niepokoju i zamętu, kreowanie sytuacji rewolucyjnej	Zamachy bobowe, przetrzymywanie zakładników
Religijny	1983–dziś	Cele trans temporalne, ludobójstwo w imię boga	Zamachy bombowe, porwania, maksymalizacja liczby ofiar

Na początku działalność terrorystyczna miała podłoże anarchistyczne i związana była z przedstawicielami skrajnych organizacji lewicowych, którzy to dokonywali ataków w imię rewolucji antyburżuazyjnej (proletariackiej), protestując w ten sposób przeciwko istniejącemu wówczas porządkowi polityczno-ekonomicznemu. Z czasem nurt ten uległ zmarginalizowaniu, odrodził się ponownie w drugiej połowie XX wieku jako nurt lewacki. Terrorystyci

³ R. Borkowski, Kult i kultura zbrodni — terroryzm na tle przemocy politycznej [w:] Wojna z terroryzmem w XXI wieku, red. B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz, Szcztyno 2009, s. 35.

⁴ Tamże, s. 34.

lewaccy, głosząc hasła walki z kapitalistyczną rzeczywistością, dokonywali ataków terrorystycznych. Nie bez znaczenia był fakt wspierania tej działalności (logistycznie, finansowo, szkoleniowo) przez istniejący wówczas Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich — ZSRR — (i jego satelickie państwa), który to w ten sposób usiłował realizować swoje polityczne cele w ramach istnienia dwubiegunowego świata. W owym czasie przywoływany wcześniej Jasser Arafat bardzo aktywnie współpracował z organizacjami terrorystycznymi Europy Zachodniej, prowadząc swoją antyizraelską walkę pod hasłami walki proletariackiej. Dopiero rozpad radzieckiego imperium i faktyczny koniec podziału świata na dwa przeciwstawne bloki polityczno-militarne spowodował (co oznaczało koniec sponsorowania organizacji terrorystycznych), że lewackie organizacje terrorystyczne przestały istnieć, a terroryzm palestyński skierował się w kierunku radykalnego islamu. Jest to przykład metamorfozy gorliwego marksisty w żarliwego wyznawcę islamu.

W latach dwudziestych XX wieku pojawił się terroryzm separatystyczny, w którym celem terrorystów jest oderwanie części terytorium danego państwa zamieszkałego przez mniejszość narodową i utworzenie na nim niezależnego państwa reprezentowanego przez tę mniejszość. Działalność terrorystyczna o podłożu separatystycznym jest obecna w europejskiej rzeczywistości do dziś. Wystarczy przywołać aktywność hiszpańskiej organizacji ETA (*Euzkadi Ta Askatasuna* — Kraj Basków i Wolności⁵), która dąży do oderwania części terytorium Hiszpanii i Francji i utworzenia tam kraju Basków, czy też działalność w Wielkiej Brytanii IRA (*Irish Republican Army* — Irlandzka Armia Republikańska⁶), dążącej do odłączenia Irlandii Północnej od Zjed-

⁵ **ETA** (*Euzkadi Ta Askatasuna* — Kraj Basków i Wolności) — organizacja baskijska dążąca do utworzenia na terytorium Hiszpanii niepodległego państwa Basków (Euzkadi). Powstała w lipcu 1959 roku w skutek radykalizacji nastrojów wśród części członków Baskijskiej Partii Narodowej (Euzkadi Buru Batzarra). W latach sześćdziesiątych XX w. rozpoczęła zmasowaną kampanię zamachów bombowych, porwań i zabójstw wymierzonych w reprezentantów władzy państwowej. Po śmierci generała Franco i objęciu władzy przez króla Juana Carlosa oraz zmiany polityki Madrytu wobec dążeń Basków, ETA odstąpiła od dotychczasowej polityki. Kiedy okazało się, że decyzje władz nie spełniają jej oczekiwań, organizacja podzieliła się na ETA — Politico-Milis (polityczno-wojskowa) i ETA — Milis (wojskowa) i wznowiła ataki terrorystyczne. Jedną z form działalności ETA, obliczoną na finansowanie swojej działalności, jest pobieranie od przedsiębiorców i sklepikarzy podatku rewolucyjnego, który to należy nazwać wprost haraczem. Nie przysparza to separatystom zwolenników, zwłaszcza, że osoby uchylające się od płacenia, po kilku ostrzeżeniach, stają się ofiarami ETA [przypis autora].

⁶ **IRA** (*Irish Republican Army* — Irlandzka Armia Republikańska) — nazwę tę nadano organizacji na początku 1919 roku. Była ona wówczas ugrupowaniem ochotników podległych Ministerstwu Obrony Narodowej Irlandii. Od chwili powstania do dnia dzisiejszego związana jest z partią polityczną Sinn Fein (My sami), uważaną za polityczne skrzydło IRA. Po zawarciu układu irlandzko-brytyjskiego, 6 grudnia 1921 roku, (na mocy którego podzielono Irlandię na dwie części) i ustaleniu przebiegu granicy między Ulsterem, a południem wyspy w 1925 roku, IRA zaprzestała aktywnej działalności, aż do połowy lat 50. XX w. Wznowiła kampanię nieposłuszeństwa 12 grudnia 1956 roku przeciwko obecności brytyjskiej w Ulsterze. Trwała ona do 26 lutego 1962 roku i zakończyła się niepowodzeniem. Od 1965 roku IRA zaczęła koncentro-

noczonego Królestwa i włączenia jej do irlandzkiego państwa. Obie organizacje nada są aktywne.

Lata 60. i 70. ubiegłego wieku to również aktywna działalność terrorystyczna w państwach będących koloniami. Walka zbrojna w tych państwach doprowadziła do uwolnienia się ich spod jarzma kolonializmu. Dziś już tego typu terroryzm nie istnieje.

Upadek muru berlińskiego, pod koniec XX wieku, wzrost aktywności skrajnych ruchów islamskich, rewolucja Chomeiniego, tj. powstanie pierwszego w świecie państwa wyznaniowego opartego na religii islamu, spowodowały bardzo gwałtowny wzrost aktywności terroryzmu religijnego, reprezentowanego przez fundamentalistów islamskich. Ten rodzaj działalności terrorystycznej stanowi obecnie największe zagrożenie dla bezpieczeństwa w wymiarze globalnym.

Współczesny terroryzm należy postrzegać w kontekście historycznego wpływu konfliktów na zmiany polityczne świata, zwłaszcza zaś genezy ich powstania. Według, nieżyjącego już, Samuela Huntingtona, wykładowcy stosunków międzynarodowych na uniwersytecie harwardzkim, obecne konflikty światowe końca XX wieku i początku nowego tysiąclecia mają przede wszystkim podłoże w ścieraniu się kultur cywilizacyjnych, nie zaś ideologicznych czy też ekonomicznych. Dostrzega on cztery fazy historycznego rozwoju (ewolucji) konfliktów, mających wpływ na stosunki społeczno-polityczne przełomu obecnych stuleci, które związane były:

- 1) z konfliktami pomiędzy królami i książętami — oparte one były na osobistej rywalizacji o poszerzanie swoich włości oraz uzyskanie ekonomicznych (finansowych) korzyści;
- 2) z rewolucją francuską — wydarzenia z nią związane stanowiły początek „wojen ludu” i koniec „wojen królów” — wyraźnie zaznaczył się wzrost nacjonalizmu, taki stan rzeczy przetrwał do końca pierwszej wojny światowej;
- 3) z rewolucją komunistyczną w Rosji — konflikt miał charakter ideologiczny i w pierwszej fazie dotyczył walki pomiędzy ideologią komunistyczną, faszyzmem a demokratycznym liberalizmem, po drugiej wojnie światowej faszyzm został wyeliminowany, ideologiczne podłoże konfliktu zaś ograniczone zostało do walki pomiędzy komunizmem a demokratycznym liberalizmem (okres „zimnej wojny”);
- 4) z końcem „zimnej wojny” — upadek berlińskiego muru, a co za tym idzie faktyczny koniec konfliktu Wschód — Zachód, dał początek konfliktowi

wać się bardziej na działalności politycznej, wyrazem czego było opracowanie w 1968 roku jej programu politycznego, na tle którego doszło do konfliktu wewnątrz organizacji i podziału w 1969 roku na mniej radykalną *Official IRA* oraz *Provisional IRA*, stawiającą sobie za cel utworzenie jednego państwa irlandzkiego. Do dnia dzisiejszego, pomimo kilku deklarowanych zawiesznień broni, a także podjęcia rozmów o pokojowym rozwiązaniu problemu irlandzkiego, nadal dokonywane są przez członków tego ugrupowania terrorystycznego zamachy bombowe [przypis autora].

cywilizacji (kolizja cywilizacji), którego efektem jest współczesne zagrożenie terroryzmem⁷.

Współczesny terroryzm, reprezentowany przez ekstremistyczny fundamentalizm islamski, to wojna oparta na zderzeniu kultur cywilizacyjnych. Z jednej strony występuje cały zachodni świat zdominowany przez najnowsze zdobycze nauki i techniki, funkcjonujący w erze wszechobecnej informatyzacji, z drugiej miliony wyznawców islamu, dla których rozwój cywilizacyjny zatrzymał się na poziomie średniowiecza. Przywódcy islamskich organizacji terrorystycznych wykorzystują fakt ubóstwa i zacofania wyznawców Koranu do budowania nienawiści wobec zachodniej cywilizacji⁸. Niewątpliwie symbolem terroryzmu islamistów jest **Al-Kaida** — jedna z najbardziej znanych współczesnych organizacji terrorystycznych, znana jest też jako al Qaida lub al Qaeda, Baza, Siły Islamskie, Islamski Front Wyzwolenia Miejsc Świętych, Organizacja Osamy bin Ladena, Międzynarodowy Front Islamski na rzecz Świętej Wojny z Żydami i Krzyżowcami oraz jej założyciel Osama bin Laden⁹. Al-Kaida to międzynarodowa „grupa wsparcia”, finansująca i kierująca działalnością islamskich bojowników na całym świecie, jest przykładem tzw. organizacji sieciowej. Powstała podczas wojny ZSRR z Afganistanem, a jej rdzeń stanowią weterani wojenni z całego islamskiego świata. Al-Kaidę założył około roku 1988 saudyjski milioner i islamski bojownik Osama bin Laden, po zamachu z 11 września 2001 roku na USA jedne z najgroźniejszych terrorystów na świecie. Kwaterujący w Afganistanie bin Laden utworzył potężną międzynarodową sieć łączącą wszystkich muzułmańskich ekstremistów w różnych krajach. Organizacja posługuje się najnowszymi środkami techniki: telefonami satelitarnymi, faksami, komputerami oraz Internetem i dzięki temu pozostaje w kontakcie z nieznaną liczbą zwolenników w całym świecie arabskim, a także w Europie, Azji i Ameryce.

Głównym celem organizacji jest obalenie zepsutych oraz heretyckich rządów państw arabskich i zastąpienie ich prawem islamu (sharia). Al-Kaida skupia zwolenników o poglądach silnie antyzachodnich i postrzegających USA jako największego wroga islamu. Bin Laden wydał trzy fatwy¹⁰ (deklaracje, odezwy) na temat religijnych rządów, wzywające wszystkich muzułmanów, by chwytali za broń przeciwko Stanom Zjednoczonym Ameryki Północnej. Al-Kaida działa na trzy sposoby:

- 1) usiłuje radykalizować istniejące ruchy islamskie i tworzyć takie grupy tam, gdzie jeszcze nie istnieją;

⁷ S. Shay, „Cultural Terrorism” and the Clash of Civilizations [w:] ICT Papers on Terrorism, The International Policy Institute for Counter-Terrorism, Jerusalem, Israel 2002, s. 72.

⁸ K. Jałoszyński, Współczesny wymiar antyterroryzmu, Warszawa 2008, s. 66.

⁹ K. Jałoszyński, J. Skosolas, Media wobec współczesnego zagrożenia terroryzmem, Warszawa 2008, s. 20–21.

¹⁰ **Fatwa** to odezwa, wydawana tradycyjnie przez przywódców religijnych lub uczonych. Dziś upoważnione do tego czują się Al-Kaida i inne ugrupowania terrorystyczne. Zob. P.L. Williams, Al-Kaida. Bractwo terroru, Warszawa 2002, s. 202.

- 2) nawołuje do zniszczenia USA uważając je za główną przeszkodę w przeprowadzeniu reform w krajach muzułmańskich;
- 3) wspiera bojowników muzułmańskich w Afganistanie, Algierii, Bośni, Czeczenii, Kosowie, Pakistanie, Somalii, Tadżykistanie i Jemenie.

Przywódcą bazy (Al-Kaidy) jest Osama bin Laden, jego zastępcą Ayman al-Zawahri. W skład bazy wchodzi cztery komitety ds.:

- 1) religijnych,
- 2) finansowych,
- 3) wojskowych,
- 4) mediów.

Liczebność grupy ocenia się na kilka tysięcy. Jej członkowie tworzą dobrze zorganizowaną, rozlokowaną po całym świecie sieć. Często wchodzi w skład innych organizacji terrorystycznych, np. Egipskiego Islamskiego Dżihadu, Islamskiego Ruchu Uzbekistanu.

Osama bin Laden przez wiele lat rezydował w Chartumie. Jednak w 1996 roku władze Sudanu, pod presją USA, poprosiły go o opuszczenie kraju. Schronił się wraz ze współpracownikami w Afganistanie, gdzie powstały obozy szkoleniowe terrorystów. Rozpoczęte w 2001 roku ataki koalicji Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej znacznie osłabiły potencjał udzielających im poparcia talibów. Pomimo tego organizacja zapowiada dalsze ataki skierowane przeciw interesom USA.

Szacuje się, że pochodzący z saudyjskiej rodziny multimilionerów bin Laden odziedziczył około 300 mln dolarów, które wykorzystuje do finansowania działalności grupy. W posiadaniu Al-Kaidy znajduje się również wiele przedsiębiorstw. Organizacja otrzymuje też datki od sympatyków z całego świata. Osama bin Laden został uznany za najgroźniejszego terrorystę świata. Za wskazanie miejsca jego ukrycia władze amerykańskie wyznały rekordową nagrodę 50 mln dolarów.

Poszukiwania Osamy bin Ladena, przez służby specjalne USA, trwały 10 lat. W nocy 2 maja 2011 r., o 1³⁰ (czasu pakistańskiego — wg czasu polskiego i amerykańskiego był to 1 maja), grupa szturmowa sił specjalnych amerykańskiej marynarki wojennej oddziału 6. Navy SEAL¹¹ przeprowadziła

¹¹ *United States Navy Sea, Air and Land* (SEAL) (Marynarka Wojenna Stanów Zjednoczonych Morze, Powietrze i Ląd) — siły specjalne amerykańskiej marynarki. Prekursorem oddziałów SEAL był "UDT" (*Underwater Demolition Team*), który działał m.in. w czasie II wojny światowej i konfliktu koreańsko-amerykańskiego. Siły te powstały na życzenie amerykańskiego prezydenta Johna F. Kennedy'ego. Walczyły w każdym większym amerykańskim konflikcie od czasu wojny wietnamskiej. Dziś są używane do akcji bezpośrednich i specjalnych operacji rozpoznawczych. SEAL są elitarnymi oddziałami Sił Operacji Specjalnych Marynarki USA, którym powierzono zadania takie jak: zagraniczna obrona wewnętrzna, działania bezpośrednie, kontrterroryzm, zwiad specjalny. Ochotnicy, którzy przebrną przez 25-tygodniowy „podstawowy kurs niszczenia podwodnego” — BUD/S (*Basic Underwater Demolition/SEAL*), muszą odbyć szkolenie w ramach 16-tygodniowego kursu SQT (*SEAL/Qualification Training*), aby zakwalifikować się do plutonu Navy SEAL, bądź plutonu SDV. Dopiero po przejściu tego specjalistycznego programu treningowego, mogą nosić i szczyścić się Odznaką Walki Specjalnej znanej także jako Trójząb SEAL-sów.

operację bojową pod kryptonimem „Geronimo” (po wykonaniu rajdu z terytorium Afganistanu) w pakistańskiej miejscowości Abbotabad — około 60 km od stolicy Pakistanu Islamabadu — w wyniku której Osama bin Laden poniósł śmierć¹². Był to niewątpliwie ogromny sukces amerykańskich służb i sił specjalnych.

W latach 90. XX wieku w amerykańskiej sztuce wojennej pojawiło się pojęcie **zagrożenia asymetrycznego** — *nierówności stron konfliktu zbrojnego*, w kontekście działalności partyzanckiej i terrorystycznej, a więc **działań nieregularnych** — *forma działań bojowych (...) polegając na unikaniu bezpośrednich, groźących zniszczeniem, starć z przeważającymi siłami przeciwnika i atakowaniu go z reguły z zaskoczenia (...)*¹³. Współczesne zagrożenie bezpieczeństwa terroryzmem rozpatrywane jest obecnie w kontekście zagrożenia asymetrycznego, w którym stroną silniejszą jest państwo, słabszą zaś organizacją terrorystyczna, jednak na tyle silna, aby skutecznie wpływać na tworzenie poczucia powszechnego zagrożenia i angażowanie do przeciwstawienia się jej całego aparatu państwa. Z działaniami asymetrycznymi wiąże się także problem organizacji sieciowej. Struktura sieciowa — taka jaką jest Al-Kaida — powoduje, że nie można jej obezwładnić przez zwykłe niszczenie nawet dużej liczby jej podmiotów. Można to porównać do tępienia perzu. Wyrwanie poszczególnych kępek nie przynosi oczekiwanego rezultatu. W ich miejsce pojawiają się nowe. Należy usunąć całe korzenie połączonych ze sobą kępek. Klasyczne operacje militarne, nawet przynoszące doraźne sukcesy, nie mogą doprowadzić do ostatecznego rozstrzygnięcia. Powinny być uzupełniane wieloma innymi działaniami, w tym tymi o charakterze pozamilitarnym¹⁴.

Na tle różnych form przemocy stosowanej w polityce, związanej z prowadzeniem walki zbrojnej, terroryzm zajmuje swoje „znaczące” miejsce (tabela 1.2.). Uciekanie się do przemocy związanej ze stosowaniem środków walki w działalności terrorystycznej powoduje, że przedsięwzięcia będące reakcją na tego typu zagrożenia również związane są ze stosowaniem siły jako elementu odpowiedzi na nie i ich neutralizację. Doświadczenia kryzysów i konfliktów militarnych, po rozpadzie dwubiegunowego świata, pozwalają zauważyć, że obecne warunki bezpieczeństwa stawiają wiele wymagań wobec prowadzenia działań zbrojnych. Dostrzegalne jest to wyraźnie w prowadzonych działaniach antyterrorystycznych¹⁵.

Odnaka ta (czasem zwana „Budweiser” z powodu jej podobieństwa do orła z logo firmy Anheuser-Busch) służy jako najszerzej znany znak rozpoznawczy wśród całych Sił Operacji Specjalnych, <http://pl.wikipedia.org/wiki/United_States_Navy_SEALS>, 8 maja 2011 r.

¹² M. Zawadzki, Operacja „Geronimo”, „Gazeta Wyborcza” z 4 maja 2011 r., s. 2.

¹³ Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 2002, s. 30.

¹⁴ S. Koziej, Zmiana w strategii i taktyce w pozimnowojennych kryzysach i konfliktach zbrojnych [w:] Świat współczesny wobec użycia siły zbrojnej. Dylematy prawa i polityki, red. J. Kranz, Warszawa 2009, s. 326–327.

¹⁵ Tamże, s. 325.

Tabela 1.2. Formy przemocy politycznej

Źródło: R. Borkowski, Kult i kultura zbrodni — terroryzm na tle przemocy politycznej [w:] Wojna z terroryzmem w XXI wieku, red. B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz, Szczytno 2009, s. 38

Formy walki	Metody	Cele polityczne
Wojna	Działania militarne, niszczenie oporu, kontrola zdobytego terytorium, terror, pacyfikacje	Utrzymanie kultury dominującej, obrona własnej kultury, dominacja polityczna, korzyści ekonomiczne
Rewolucja	Terror rewolucyjny, likwidacja konkurencji politycznej, kreowanie wroga „kozła ofiarnego” i jego eliminacja	Zmiana ustroju politycznego, zmiana kultury dominującej, tworzenie <i>societas perfecta</i> , realizacja mitu politycznego
Wojna domowa	Działania militarne, terror, rzezie ludności cywilnej, pacyfikacje, czystki etniczne	Utrzymanie i/lub zmiana kultury dominującej, zmiana elity rządzącej krajem
Powstanie (rebelia)	Walka zbrojna o znacznym natężeniu, dążenie do opanowania, dążenie do suwerenności	Zmiana rządu, zmiany polityczne
Partyzantka (guerrilla)	Walka zbrojna o małym natężeniu, dążenie do opanowania i kontroli zdobytego terenu	Zmiany polityczne, asymetryczna strategia „spowalniania” biegu wydarzeń politycznych
Terroryzm (urban guerrilla)	Zamachy bombowe, sytuacje zakładnicze, zabójstwa polityczne, porwania	Sianie strachu, asymetryczna strategia „przyspieszania” biegu wydarzeń politycznych
Bojówkarstwo	Manifestacje i walki uliczne, zastraszenie, pobicia, wandalizm, opanowanie części terytorium miasta	Polityczna propaganda siły i wpływów, agresywna mobilizacja zwolenników
Bandytyzm polityczny	Blokady dróg, rozboje, wymuszenia, lincze, wandalizm, agresywne manifestowanie obecności	Uzyskanie ustępstw rządu, wywieranie wpływu politycznego

Należy się zgodzić z Brianem M. Jenkinsem, że terroryzm jest czynem zbrodniczym popełnionym z motywów politycznych, wywiera on silny efekt psychologiczny oraz cechuje go brak bezpośredniego związku między ofiarą zamachu a zamierzonym celem psychologicznego oddziaływania¹⁶. Według ekspertów z RAND Corporation, a także ośrodka badań nad terroryzmem Uniwersytetu Saint Andrews terroryzm określa natura czynów (metoda działania). Oznacza więc ona przemoc lub groźbę jej zastosowania w celu wytworzenia atmosfery strachu i zagrożenia w dążeniu do realizacji politycznych celów¹⁷.

¹⁶ R. Borkowski, Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki, Toruń 2006, s. 41.

¹⁷ W. Laquer, Lewicowcy, prawicowcy, inny [w:] J.F. Hoge, G. Rose, 11 września 2001. Jak to się stało i co dalej?, Warszawa 2001, s. 61 za: R. Borkowski, Terroryzm ponowoczesny..., Toruń 2006, s. 41.

Polska przełomu XX i XXI wieku jest krajem wolnym od terroryzmu w wymiarze z jakim spotykamy się z nim we współczesnym świecie. W naszym społeczeństwie nie ma obecnie tradycji ruchów anarchistycznych, separatystycznych o orientacji ekstremistycznej czy też stricte terrorystycznych.

Polacy są jednakże ofiarami działań terrorystycznych poza granicami naszego państwa. Jednym z pierwszych, spektakularnych tego typu wydarzeń, było zajęcie polskiej ambasady, 6 września w 1982 r., w Bernie — Szwajcaria¹⁸. Zakładnikami stali się pracownicy polskiej placówki dyplomatycznej. Po trwającej 3 minuty operacji ratunkowej szwajcarskiej jednostki kontrterrorystycznej, 9 września 1982 r. uwolniono przetrzymywanych zakładników, nikt nie odniósł żadnych obrażeń. Jak się okazało prawdziwa motywacja, którą kierowali się napastnicy nie była polityczna, a wyłącznie kryminalna, podyktowana chęcią uzyskania szybko i w miarę łatwo, dużego zysku.

Nie zawsze jednak zamachy terrorystyczne dokonywane poza granicami naszego kraju, w których biorą udział obywatele naszego kraju, mają tak szczęśliwe zakończenie. Bardziej tragiczne w skutkach były wydarzenia w Libanie w marcu 1990 roku. W odpowiedzi na deklarację premiera rządu RP, Tadeusza Mazowieckiego, udzielenia pomocy Izraelowi przy tranzycie do tego państwa emigrantów rosyjskich pochodzenia żydowskiego, jedna z terrorystycznych organizacji palestyńskich dokonała w odwecie, w Bejrucie, zamachu na polskiego dyplomatę. W wyniku otrzymanych podczas zamachu ran postrzałowych dyplomata zmarł, jego żona została ciężko ranna.

Inny przebieg w stolicy Peru Limie miały wydarzenia, w których uczestniczył także polski dyplomata. W 1996 roku wśród ponad 400 zakładników peruwiańskiej organizacji Tupak Amaru, która 18 grudnia 1996 roku zajęła rezydencję japońskiego ambasadora, był polski charge d`affaires ambasady RP w Limie, Wojciech Tomaszewski. Na szczęście jego gehenna nie trwała zbyt długo. Został on szczęśliwie uwolniony w wyniku podjętych negocjacji (wraz z grupą 220 dyplomatów) 23 grudnia 1996 roku, w geście dobrej woli terrorystów. Ostatecznie w ambasadzie zostało 72 zakładników, którzy odzyskali wolność dopiero 22 kwietnia 1997 roku w wyniku brawurowej operacji ratunkowej peruwiańskiej jednostki antyterrorystycznej.

Również polska obecność w Iraku „zaowocowała” aktem terroryzmu przeciwko obywatelom Polski. W 2004 roku wprowadzony został jeden z dyrektorów wrocławskiej firmy budowlanej „Jedynka”, która miała realizować kontrakt na budowę osiedla mieszkaniowego w jednym z irackich miast. W wyniku akcji przeprowadzonej przez amerykańskich komandosów uzyskał on wolność po tygodniu niewoli. W 2004 roku, 5 czerwca, w ataku terrorystycznym zginęło dwóch byłych żołnierzy GROM-u, którzy po przejściu na emeryturę podjęli pracę w amerykańskiej firmie ochroniarskiej Blac-

¹⁸ S. Kochański, Brygady antyterrorystyczne, Warszawa 1992, s. 14.

kwater realizującej kontrakt na terenie Iraku¹⁹. Był to pierwszy dzień ich pracy w nowym miejscu. Iraccy terroryści zabili 7 maja 2004 roku dziennikarza polskiej telewizji — Waldemara Milewicza oraz podróżującego z nim montażystę, algierskiego pochodzenia, Mounira Bouamrane.

W miejscowości Pind Sultani, w Pakistanie 28 września 2008 r. został porwany polski inżynier Piotr Stańczak. Porywaczami byli terroryści z ugrupowania Tehrik-i-Taliban Pakistan. W pierwszej połowie października 2008 r. porywacze wysłali nagranie wideo do redakcji pakistańskiego tygodnika „Dawn”. Na kilkuminutowym filmie Piotr Stańczak odczytał oświadczenie, prosząc o spełnienie żądań porywaczy, którzy domagali się uwolnienia 110 talibów z pakistańskich więzień. Żądania były niemożliwe do spełnienia przez pakistański rząd. Wobec twardego stanowiska pakistańskiego rządu, talibowie 7 lutego 2009 roku zabili naszego rodaka.

Uwzględniając oddziaływanie na Polskę terroryzmu międzynarodowego, ogólnie uwidaczniają się różne okoliczności, które sprzyjają aktywności członków poszczególnych organizacji terrorystycznych. Z całą pewnością należy do nich otwarcie granic, łatwość komunikacji i podróżowania, rosnąca liczba cudzoziemców przebywających w Polsce (bez względu na powody, którymi się kierują) oraz niestety zauważalna coraz mniejsza skuteczność kontroli administracji i przejawiający się liberalizm w polityce naszego kraju wobec osób z innych państw. Należy także dodać udział Sił Zbrojnych RP w prowadzonych operacjach międzynarodowych²⁰. Do najistotniejszych przesłanek, predystynujących nasz kraj, jako cel ataków terrorystycznych, należy bezwzględnie zaliczyć:

- członkostwo w Pakcie Północnoatlantyckim,
- członkostwo w Unii Europejskiej,
- udział Sił Zbrojnych RP oraz Policji w misjach pokojowych na terenach objętych konfliktami zbrojnymi, zwłaszcza w krajach byłej Jugosławii, gdzie miały one również charakter wojen religijnych przeciwko muzułmanom,
- współpraca ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej w ramach strategicznego partnerstwa;
- normalizacji stosunków z Izraelem,
- polityczne popieranie oraz fizyczny udział polskiego kontyngentu Sił Zbrojnych w amerykańskiej koalicji antyterrorystycznej w Afganistanie,
- zaangażowanie polskich Sił Zbrojnych w operację stabilizacyjną w Iraku (pomimo faktycznego wycofania naszych wojsk z Iraku),
- możliwość utworzenia na terytorium RP baz wojskowych USA,
- możliwość instalacji na terytorium RP amerykańskiego systemu tarczy antyrakietowej,

¹⁹ J. Rybak, GROM.PL, Tajne operacje w Afganistanie, Zatoce Perskiej i Iraku, Warszawa 2005, s. 257.

²⁰ Tamże, s. 72–74.

- informacje (bez względu na ich autentyczność) o istnieniu na terytorium RP tajnych więzień dla przetrzymywanych przez USA terrorystów,
- informacje (bez względu na ich autentyczność) o możliwości przetrzymywania na terytorium RP więźniów z amerykańskiej bazy — więzienia na Kubie,
- przyznanie Polsce organizacji EURO 2012 (impieza ta, o charakterze międzynarodowym jest doskonałym celem zamachu terrorystycznego).

Kraj nasz jest obecnie realnie zagrożony terroryzmem zewnętrznym (międzynarodowym) ze strony fundamentalizmu islamskiego. Otwartość granic jest przesłanką sprzyjającą temu zagrożeniu. Potencjalni zamachowcy mogą zupełnie swobodnie wjechać na terytorium RP, praktycznie przez nikogo nie kontrolowani, dokonać zamachu i opuścić Polskę.

Służby odpowiedzialne za monitorowanie zagrożeń terrorystycznych w naszym kraju powinny ściśle współpracować ze służbami partnerskimi państw sąsiednich, zwłaszcza Republiki Federalnej Niemiec. W państwie tym mieszka kilkumilionowa rzesza emigrantów, wyznawców islamu. W tej ogromnej masie z całą pewnością znajdują się przedstawiciele ekstremistów religijnych, gotowych na śmierć w imię wiary, w imię walki z niewiernymi. Dowodzą tego udaremnione próby dokonania zamachów na terytorium Niemiec.

Terroryzm jest największym zagrożeniem ludzkości — słowa te w marcu 2001 roku wypowiedział papież Jan Paweł II, podczas uroczystości beatyfikacyjnych ponad 200 hiszpańskich męczenników, poległych podczas wojny domowej w Hiszpanii. Pomimo podejmowania środków zaradczych nie udało się, jak dotąd, znaleźć skutecznego antidotum na przeciwstawienie się terrorystom. Europa, mimo iż mogłoby się wydawać, stała się wobec likwidacji terroryzmu lewackiego w kształcie z okresu zimnej wojny, kontynentem wolnym od organizacji terrorystycznych. Jest ona stale realnie zagrożona terroryzmem. Miejsce ówczesnych lewaków przejmują islamscy fundamentaliści. Aktywność ich wzrasta wraz z zaostrzeniem się sytuacji na świecie. Izrael, Palestyńczycy, Bliski Wschód, islam, fundamentaliści, są to słowa hasła, które większość ludzi identyfikuje z terroryzmem i konfliktami zbrojnymi. O ile została zminimalizowana, choć nie wykluczona, czego dowodem jest obecna sytuacja, możliwość wybuchu kolejnej otwartej wojny arabsko-izraelskiej, o tyle terroryzm jest stale obecny na izraelskich ulicach i nic nie wskazuje na to, aby sytuacja ta uległa diametralnej zmianie.

Trudno jest obecnie tworzyć jakiegokolwiek optymistyczne prognozy w zakresie rozwoju sytuacji na Bliskim Wschodzie. Oprócz, wymienionych wcześniej, deklaracji stron konfliktu do pokojowego rozwiązania powstałego „węzła gordyjskiego”, nie ukrywają one możliwości wybuchu kolejnej bliskowschodniej wojny. Iran otwarcie mówi o czynionych ku temu przygotowaniach głosząc hasła zmiecienia Izraela z mapy świata. Ile jest w tym realnych przesłanek do starcia zbrojnego, a ile działań propagandowych, obliczonych na militarne zastraszenie przeciwnika, pokaże najbliższy czas.

Nie wszystko można przewidzieć z precyzyjną dokładnością. Ludzkie zachowania, dążenia i oczekiwania, w wymiarach narodowych, zdają się niekiedy wymykać z ram analityków. Kiedy komunizm chylił się już ku upadkowi, politologowie zastanawiali się, jak będzie wyglądać świat po przewyżeniu dwubiegunowego podziału na Wschód i Zachód. Przewidywali wiele scenariuszy, ale żaden z nich nie zakładał tak wielkiego wybuchu nacjonalizmu i tak dramatycznych konfliktów etnicznych, jak to się rzeczywiście stało²¹. Fundamentalizm islamski okazał się główną siłą napędową do prowadzenia działalności terrorystycznej przeciwko instytucjom państwa, przeciwko społeczeństwom i narodom, które reprezentują odmienne niż uznawane przez radykalnych muzułmanów wartości polityczne, ekonomiczne i kulturowe.

Żaden kraj nie może autorytatywnie stwierdzić, że nie jest potencjalnie zagrożony terroryzmem. Każde współczesne państwo, podchodzące poważnie do problemów swojego bezpieczeństwa, musi być przygotowane na to, że również na jego terytorium może być dokonany atak terrorystyczny.

1.1.1. Metody działań terrorystycznych

Terrorystyci realizując swoje cele dokonują **zamachów terrorystycznych** (inaczej: akt terrorystyczny) — pod tym pojęciem należy rozumieć incydent terrorystyczny, w którym użyto przemocy lub wyartykułowano groźbę jej użycia²². Patrząc z perspektywy czasu obserwujemy stale rosnącą brutalność dokonywanych ataków. Od stosunkowo niegroźnych początkowo dla uczestników porwań i uprowadzeń, zamachów bombowych wykonywanych na puste terytoryści przeszli do aktów charakteryzujących się znaczną liczbą ofiar lub pokazowymi egzekucjami pochwyconych zakładników. Apogeum tej działalności stanowią wydarzenia z 11 września 2001 roku, gdzie samolotów wraz z pasażerami użyto jako latających bomb. Co natomiast przyniesie najbliższa przyszłość niewiadomo, znawcy problematyki terroryzmu zgodni są co do tego, że w najbliższym czasie czeka nas akt terroru wykorzystujący broń masowego rażenia.

Doświadczenia ostatnich lat wskazują, że działania terrorystyczne na terytorium państwa mogą prowadzić co najmniej trzy grupy sprawców²³. **Pierwszą** tworzą obywatele państwa występujący przeciwko niemu zbrojnie, a korzystający z pomocy sprzętowej, szkoleniowej, finansowej i innej państwa z zewnątrz. Nie jest przy tym regułą, że terrorystyci muszą się rekrutować z jakiegś, łatwej do wyodrębnienia, mniejszości (etnicznej, religijnej). Terrorystyczne organizacje europejskiej skrajnej lewicy rekrutowały swoich człon-

²¹ S. Dworecki, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996, s. 110.

²² B. Bolechów, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*, Toruń 2003, s. 39.

²³ K. Kubiak, *Terroryzm jako środek prowadzenia wojny? „Raport” 1998, nr 4, s. 41.*

ków z wszystkich grup i warstw społecznych. Szczególną formą takich działań może być instrumentalne posługiwanie się przez państwo drugie (najczęściej przez własne służby specjalne) rozmaitymi, niepolitycznymi ruchami o charakterze ekstremistycznym (takimi jak np. „fundamentalisci ekologiczni”, mniejszość narodowa). **Drugą** grupę potencjalnych sprawców tworzą aktywni członkowie organizacji terrorystycznych działających poza granicami atakowanego państwa, a podejmujący działalność na jego terytorium w imię własnych celów lub na zlecenie państwa drugiego. Można w tym wypadku mówić o akcjach „najemników”. Szczególną ich formą może być powierzenie działań przeciwko danemu państwu sprawcom rekrutującym się z rodzimych bądź międzynarodowych organizacji przestępczych o charakterze mafijnym. Przykładów dostarczają organizowane przez amerykańskich gangsterów (na zlecenie CIA) próby zamachów na Fidela Castro czy ostatnie informacje o powiązaniach tureckich służb specjalnych z zorganizowanymi grupami przestępczymi. W ostatnim wypadku owa współpraca wymierzona była m.in. w aktywistów kurdyjskich, działających zarówno na terenie Turcji, jak i w Europie Zachodniej. W omówionych przypadkach rozszyfrowanie i ujawnienie powiązań między bezpośrednimi sprawcami aktów przemocy a ich politycznymi mocodawcami może okazać się bardzo trudne, jeżeli wręcz w ogóle możliwe. Strona animująca lub inspirująca takie działania może więc osiągnąć określone — i to stosunkowo duże — korzyści, praktycznie nie ponosząc ryzyka. Zasadniczą wadą posługiwania się miejscowymi ekstremistami lub najemnikami jest, z punktu widzenia organizatora — „zleceniodawcy”, ograniczona kontrola nad ich działaniami. **Trzecią** grupą sprawców aktów terrorystycznych mogą być żołnierze (funkcjonariusze) formacji specjalnego przeznaczenia obcego państwa. Założyć można, że ich działanie upozorowane byłoby na akcje „wewnętrznych” bądź „zewnętrznych” terrorystów. Państwo kierujące do działań grupy zorganizowane na bazie formacji specjalnego przeznaczenia za wszelką cenę i wszelkimi możliwymi metodami dążyłoby do utajnienia swojej roli w ich działalności. W razie zatrzymania członków takich grup należałoby liczyć się z przedstawieniem ich jako „byłych”, „zwolnionych”, „urlopowanych” czy też nawet „zbuntowanych” żołnierzy, działających bez zezwolenia (sprzecznie z wolą) władz państwowych.

Dobór obiektów współczesnych zamachów terrorystycznych również przestał być przypadkowy. Obiekty ataku można w sposób najogólniejszy podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- 1) materialne — budynki, środki komunikacji,
- 2) ludzie — przypadkowe lub selektywnie wybierane ofiary działalności terrorystycznej.

Na obiekty materialne zamachy będą wykonywane głównie w celu ich zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania. Celem takich ataków może być wywołanie w sposób pośredni niepokojów społecznych, zastraszenia społeczeństwa. Typowy przykład takiego działania to wydarzenia z 11 września 2001 roku. Atakowane obiekty materialne to najczęściej budynki użyteczności publicznej o różnorodnym charakterze, chociaż zdarzają się też

przypadki niszczenia zwykłych budynków mieszkalnych (wydarzenia z drugiej połowy lat 90. XX w. w Moskwie). W następnej kolejności celami ataków w tej grupie są środki komunikacji od autobusów począwszy na pociągach i samolotach kończąc. Kolejną podgrupę stanowią wszelkie obiekty zabezpieczające funkcjonowanie współczesnej cywilizacji, takie jak elektrownie, centrale telefoniczne, stacje radiowe i telewizyjne. Ostatnią podgrupę stanowią wszelkiego rodzaju zakłady produkcyjne i placówki naukowo-badawcze zajmujące się problematyką militarną, energią jądrową, obiekty koszarowe sił zbrojnych, posterunki policji oraz obiekty związane z infrastrukturą systemu bezpieczeństwa publicznego. Ataki na tego typu obiekty mają na celu:

- wywołanie paniki i nieskorzystanie przez obywateli z dóbr oraz usług oferowanych przez korporacje i instytucje związane z tzw. „dużym biznesem” (niszczenie samolotów, autobusów, budynków takich jak banki, domy towarowe, centra rozrywki i rekreacji);
- zniszczenie budynków, ze względu na ich powiązanie ze strukturami władzy lub też na ich szczególny charakter (fabryki produkujące uzbrojenie, elektrownie atomowe);
- osłabienie potencjału militarnego państwa;
- zakłócenie działania i osłabienie możliwości reakcji służb przeznaczonych do zwalczania terroryzmu;
- wymuszenia spełnienia określonych żądań;
- zwrócenie uwagi na określoną działalność.

Natomiast w grupie „obiektów”, jakimi są ludzie, można wyodrębnić cztery, najbardziej narażone na ataki terrorystyczne, podgrupy przedmiotowe²⁴:

1. Funkcjonariusze władz rządowych i publicznych, a także ich rodziny oraz mienie są często obiektem ataku z następujących powodów:

- zmuszania członków rządu do zmiany poglądów politycznych;
- wywołania niezadowolenia społecznego z powodu braku możliwości zapewnienia obywatelom podstawowych usług, takich jak np. dostawa elektryczności czy łączność telefoniczna;
- pokazania społeczeństwu, że przedmiotem akcji terrorystycznych nie są obywatele, a tylko ludzie związani ze strukturami władzy;
- wymuszania na władzach wypuszczenia uwięzionych terrorystów, członków ich organizacji;
- wymuszania na władzy zmiany w prowadzonej polityce zarówno wewnętrznej, jak też zewnętrznej.

2. Policja i wojsko — to dwie instytucje stanowiące aparat przymusu reprezentowany przez władzę. Stają się one obiektem ataku terrorystów z następujących powodów:

- wykazania społeczeństwu słabości i nieudolności policji oraz wojska w ochronie obywateli;

²⁴ K. Jałoszyński, Działania militarne Izraela w walce z terroryzmem, „Zeszyty Naukowe AON” 1999, nr 2/35, s. 192.

- wywołania psychozy represyjności policji i wojska wobec społeczeństwa, w obliczu operacji prowadzonych po atakach terrorystycznych;
- w odwecie za udane operacje policji i wojska przeciwko organizacjom terrorystycznym;
- atakowanie rodzin policjantów i żołnierzy w celu wymuszenia na nich współpracy z grupami terrorystycznymi bądź też zaniechania przez te grupy zawodowe działań przeciwko terrorystom z obawy o los swoich bliskich.

3. Ludzie biznesu, przedstawiciele świata nauki, kultury, polityki oraz ich rodziny — ataki na tę grupę społeczną mają przede wszystkim na celu:

- pozyskanie środków na dalszą działalność terrorystyczną;
- wykorzystanie powiązań danej osoby z kręgami władzy lub gospodarki;
- wymuszanie spełnienia określonych żądań;
- zwrócenie uwagi opinii publicznej na określoną problematykę.

4. Ludność — jest to najliczniejsza z atakowanych grup społecznych. Ataki są prowadzone w sposób losowy i zupełnie przypadkowy najczęściej w sposób mający wywołać maksymalne skutki, tj. ogromną liczbę ofiar ataku. Ludność atakowana jest przez terrorystów w celu:

- wywołania psychozy strachu wśród społeczeństwa (dużo skuteczniejsze niż w wypadku pojedynczych ofiar);
- zburzenia wiary społeczeństwa w skuteczne zapewnienie mu bezpieczeństwa przez władzę;
- zniecierpliwione społeczeństwo dużą liczbą ofiar wśród niewinnych obywateli może gwałtownie domagać się od władzy spełnienia wszystkich żądań terrorystów za cenę spokoju i bezpieczeństwa;
- dokonania aktów odwetu — „ukaranie” władz za prowadzenie określonych działań.

Wybór ofiar determinowany jest przede wszystkim dążeniem do szokowania, wywoływania wstrząsu u tych, którzy stali się obserwatorami ataku (społeczność lokalna, społeczność międzynarodowa). Cele dobierane są na zasadzie „oportunistycznej” i to ta pozorna losowość ataków, przypadkowe ofiary kreują pożądaną efekt psychologiczny bazujący na zaskoczeniu. Wytwarza to wrażenie niemożliwości przeciwstawienia się zamachowi terrorystycznemu²⁵.

Terrorystyci najczęściej wybierają cele stanowiące niewielkie zagrożenie dla nich samych, a także cele powszechnie dostępne (wyjątkiem od tej reguły są jedynie terroryści samobójcy). Międzynarodowi terroryści szukają miejsc, w których mogą pozostać niezauważeni przez dłuższy czas (infrastruktura handlowa, rekreacyjna i ekonomiczna wielkich miast, międzynarodowe lotniska, miejsca międzynarodowych spotkań, targów, miejscowości wypoczynkowe — kurorty).

²⁵ B. Bolechów, *Terroryzm — aktorzy, statyści, widzowie*, Warszawa 2010, s. 241.

Efekty działań terrorystycznych to utrata życia i zdrowia przez obywateli, często osoby niewinne i niepowiązane w żaden sposób z polityką. Oprócz tego w wyniku ataków terrorystów dochodzi do utraty mienia oraz problemów utrudniających życie ludziom (odcięcie dostaw prądu, wody, wstrzymanie transportu). W sensie politycznym i społecznym może także dojść do utraty zaufania społecznego względem władzy, co znacznie ułatwia dalsze działania terrorystyczne.

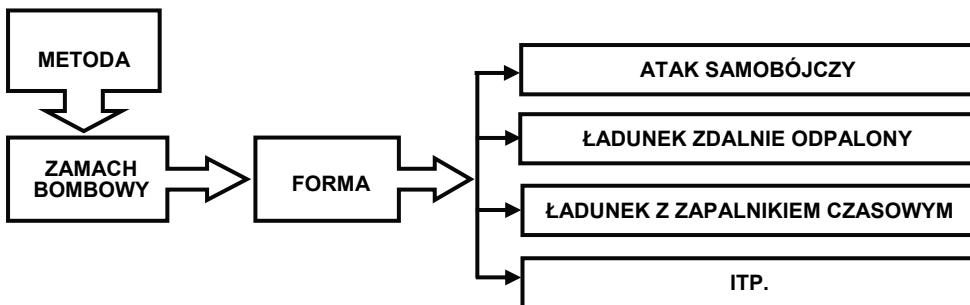
Terrorystyci mają do dyspozycji szeroką gamę metod i form jakimi mogą posłużyć się przeprowadzając akt terroru. Wybór odpowiedniej nie jest prosty i podlega szeregowi czynników ograniczających swobodę możliwości ich wyboru. Należą do nich m.in.:

- cel zamierzonego aktu terroru,
- rodzaj obiektu zamachu, jego położenie, dostępność, ochrona itp.,
- możliwości organizatorów zamachu,
- państwowy lub lokalny system bezpieczeństwa.

Określone **metody zamachów** to: sposób działania²⁶, mogący być wykonany w różnej **formie działania** — *technicznej stronie zastosowania danej metody, uwzględniającej możliwości techniczne, taktyczne i inne terrorystów*²⁷ (ryc. 1.1.).

Ryc. 1.1. Metoda i forma zamachu terrorystycznego na przykładzie zamachu bombowego

Źródło: opracowanie własne



Do najczęściej stosowanych przez terrorystów metod ataku należą: ataki przy użyciu środków walki (broń palna, broń biała lub inne niebezpieczne przedmioty), zamachy bombowe, porwania samolotów lub innych środków transportu osobowego i towarów, wzięcie zakładników, zamachy na życie konkretnej osoby/osób, sabotaż, ataki z wykorzystaniem środków niekonwencjonalnych — zaliczanych do broni masowego rażenia (BMR), ataki przy użyciu zdalnie sterowanych modeli, ataki elektroniczne, atak przy pomocy opanowanego wcześniej samolotu, napady rabunkowe.

²⁶ Słownik języka polskiego, Warszawa 2007, t. 2, s. 508.

²⁷ Tamże, t. 1, s. 515.

- **Ataki przy użyciu broni palnej** — sposób działania, w którym terroryści wykorzystują do zadania strat lub zniszczenia obiektu szeroko rozumianej broni strzeleckiej (od pistoletów i ręcznej broni maszynowej oraz granatów po moździerze, działa i pociski raketowe). Ten typ zamachów stosowany był wcześniej jedynie w walkach zorganizowanych grup przestępczych, obecnie jest rozlegle wykorzystywany szczególnie przez ugrupowania islamskie. Przy tym rodzaju ataku terrorystom z reguły chodzi o zadanie jak największych strat w ludziach, toteż najczęściej celem takiego ataku są hale odpraw w terminalach portów lotniczych oraz biura linii lotniczych. Przykłady takich akcji to ataki terrorystów w portach lotniczych Wiednia, Rzymu czy też Tel Awiwu. Taki sposób działania jest stosunkowo łatwy do wykonania przez sprawców i nie wymaga wielkich przygotowań. Problemem dla terrorystów jest zawsze w takim wypadku odskok i ukrycie się po przeprowadzonej akcji, chyba, że mamy do czynienia z komandem samobójców, dla których śmierć w takiej akcji nie ma żadnego znaczenia. Czasami terrorystom chodzi jedynie o sparaliżowanie funkcjonowania obiektu bądź zniszczenie jego elementów składowych, wówczas stosują ostrzał z odpowiednio rozmieszczonej i ukrytej w okolicy broni ciężkiej (np. moździerzy). Taki sposób działania pozwala również na bezpieczną ewakuację po wykonanej akcji. Przykładem takiego działania jest kilkukrotne ostrzelanie londyńskiego lotniska Heathrow przez IRA. Do akcji tej wykorzystano moździerz umieszczony w bagażniku samochodu.
- **Zamach bombowy** — najczęściej stosowany sposób ataku przez terrorystów. Daje sprawcy poczucie względnego bezpieczeństwa, ponieważ może on znajdować się z dala od miejsca eksplozji. Wybuch powoduje powstanie dużej siły niszczącej, w jego wyniku dużo osób zostaje rannych lub zabitych, a obiekt może zostać doszczętnie zniszczony. Sama informacja podłożenia ładunku wybuchowego powoduje powstanie paniki. Operacja poszukiwania jest bardzo kosztowna, dezorganizuje i burzy porządek publiczny. Za stosowaniem zamachów bombowych przy pomocy materiałów wybuchowych przemawia również łatwość zdobycia komponentów do wyprodukowania bomby, można ją zrobić z produktów ogólnie dostępnych w handlu. Kraje, w których dokonuje się niewątpliwie najwięcej zamachów z użyciem materiałów wybuchowych to Izrael, a ostatnio Irak, atakowane przez terrorystów z kilkunastu organizacji terrorystycznych doskonale zorganizowanych, wyposażonych i sponsorowanych. Fakt stosunkowo niewielkiej liczby ofiar (w stosunku do ilości i rangi zamachów) świadczy o doskonałym przygotowaniu Izraela do walki z terroryzmem oraz skuteczności stosowanych przez służby specjalne procedur. Brak tego typu działań i odpowiednio licznych oraz przygotowanych służb w Iraku daje nam obraz jak tego typu terroryzm może zdezorganizować funkcjonowanie państwa.

Odmianą zamachu bombowego są tzw. żywe bomby — jedna z najokrutniejszych i najgroźniejszych form ataku terrorystycznego „Żywe bomby” to zdeterminowani ludzie dokonujący detonacji przenoszonego urządzenia wybuchowego (na sobie, w teczce, torbie lub walizce). Mogą być nimi również kierowcy pojazdów pułapek. W wielu przypadkach systemy ochrony są bezsilne przed takimi działaniami. Dopiero w ostatnich latach skonstruowano urządzenia pozwalające wykryć przenoszony przy sobie materiał wybuchowy, co pozwala czasami izolować takiego osobnika i zapobiec wywołaniu detonacji. Przenoszenie na sobie urządzenia wybuchowego wymaga odpowiedniego ubioru, tj. w miarę luźnego, obszernego, szczelnie zakrywającego ciało. Stąd też często do zadań takich kierowane są kobiety. Prawdopodobieństwo wykorzystania takiego sposobu przenoszenia urządzeń wybuchowych wzrasta w porze chłodniejszej, gdy taki ubiór nie jest czymś wyróżniającym z otoczenia.

Osobny problem stanowi zagrożenie możliwością wykorzystania przez terrorystów tzw. ładunków paliwowo-powietrznych. Są to niezwykle groźne urządzenia. Ich detonacja porównywalna jest z detonacją ładunku jądrowego o niewielkiej mocy. Środkiem wybuchowym w takich urządzeniach jest LPG — lekkie paliwo gazowe. Jest ono powszechnie używane i niezwykle łatwe w dostępie.

Ostatnim zagrożeniem związanym z użyciem urządzeń wybuchowych jest możliwość zastosowania min przeciwlotniczych na terenie portu lotniczego. Współczesne konstrukcje takich min potrafią wykryć ruch statku powietrznego z odległości nawet 800 m oraz mają możliwość automatycznego ukierunkowania jego rażenia.

Obiekty szczególnie chętnie atakowane za pomocą urządzeń wybuchowych to samoloty, do spowodowania katastrofy bowiem wystarczy stosunkowo niewielki ładunek wybuchowy, umieszczony np. w przedmiocie codziennego użytku i nadany jako bagaż. Przykład takiego działania to słynna katastrofa lotu Panam nr 103 nad szkocką miejscowością Lockerbie. Oprócz samolotów obiektami zamachów bombowych są również te, w których znajduje się duża liczba osób (jak terminale portów lotniczych, dworce, markety, bazy, środki komunikacji itp.). Atakowanie tych obiektów, szczególnie w ostatnich latach, ma na celu spowodować oprócz zniszczeń materialnych maksymalne straty w ludziach.

- **Ataki przy użyciu broni białej lub innych niebezpiecznych przedmiotów** (jest to najprostsza forma ataku terrorystycznego) — metoda polegająca na wykorzystaniu środków walki. Zamachowiec może wejść w posiadanie broni białej lub innego niebezpiecznego narzędzia w sposób zupełnie niczym nieograniczony. Nabycie noża (scyzoryka, sekatora, piły) nie wymaga uzyskania jakiegokolwiek pozwolenia. Punktów sprzedających tego typu broń białą lub inne niebezpieczne narzędzia jest wyjątkowo dużo. Począwszy od tych, które sprzedają sprzęt myśliwski, do nurkowania, paramilitarny po supermarkety ze sprzętem ogrodniczym, budowlanym czy też gospodarstwa domowego.

Ataki terrorystyczne z użyciem broni białej lub innego niebezpiecznego narzędzia mają miejsce przede wszystkim w Izraelu. Ten rodzaj zamachu będzie preferowany przez grupy terrorystyczne nieposiadające odpowiedniego zaplecza logistycznego, pozwalającego im na wejście w posiadanie bardziej wyrafinowanych środków walki (broń palna, materiały wybuchowe) lub też przez pojedynczych (zdesperowanych) zamachowców.

Praktyka wskazuje, iż wniesienie na teren obiektu przedmiotu stanowiącego broń lub mogącego ją przypominać jest w dzisiejszych czasach stosunkowo łatwe pomimo stosowanych coraz częściej zabezpieczeń. Przykładem takiego działania może być czyn dokonany w Zachęcie przez znanego aktora Daniela Olbrychskiego, który przemycił na teren obiektu szablę i dokonał nią zniszczenia części prezentowanej ekspozycji. Inwencja ludzka nie zna granic. Podręczniki dotyczące bezpieczeństwa opracowywane np. przez linie lotnicze podają przykłady odpowiednio spreparowanych kart kredytowych o bokach ostrych jak brzytwa, różnego rodzaju przemysłnych ostrzach i kolcach ukrywanych w biżuterii oraz drobnych przedmiotach codziennego użytku. Wszystkie te przedmioty mogą zostać wykorzystane dla celów terrorystycznych. Lista przedmiotów uważanych za niebezpieczne może być bardzo rozbudowana i zawierać wiele przedmiotów codziennego użytku. Zakaz wnoszenia takich przedmiotów do określonych obiektów może być trudny do egzekwowania zarówno ze względu na trudności w organizacji odpowiednich systemów kontroli, jak i biernego oporu kontrolowanych, którzy traktują takie działania jako utrudnianie życia, bardzo często nie zdając sobie sprawy z konsekwencji znalezienia się takich przedmiotów w określonym obiekcie (np. na pokładzie statku powietrznego). Trzeba sobie zdawać sprawę, że odpowiednio wyszkolony człowiek może wykorzystać wiele przedmiotów powszechnie uważanych za bezpieczne (np. kartę kredytową, ołówek, długopis, plastikowy kubek lub butelkę) jako przedmioty zagrażające życiu.

- **Porwania (uprowadzenia) samolotów lub innych środków komunikacji** — sposób działania polegający na przejęciu siłą kontroli nad pojazdem lub samolotem i dalszym wykorzystywaniu go zgodnie z założonymi celami. Porwania samolotów były dość powszechnym zjawiskiem w latach 60. i na początku lat 70. XX w. Obecnie ze względu na znaczący postęp w organizacji i funkcjonowaniu systemów ochrony jest to bardzo rzadko stosowana metoda działania terrorystów. Odnotowano także przypadki porywania autobusów przewożących określone grupy pracowników lub np. dzieci i traktowania ich jako zakładników w zmuszaniu władz do wykonania określonych przedsięwzięć np. uwolnienia więźniów, wypłaty okupu.
- **Zamachy na życie konkretnych osób** — jest to najstarsza znana forma działania terrorystów, stosowana powszechnie do dnia dzisiejszego. Cele ataku są często do przewidzenia, a terroryści niezmiennie przyznają się do niego po jego wykonaniu. Najczęściej zamachy skierowane są przeciwko: urzędnikom administracji państwowej, dyrektorom przed-

siębiorstw, policjantom, żołnierzom, przywódcom partii politycznych. Spośród wielu w dziejach świata zamachów na życie władców w państwach, niektóre z nich bezpośrednio wpływały na losy świata. Wystarczy chociażby przywołać zamach na austriackiego arcyksięcia Ferdynanda, w Sarajewie (1914 rok)²⁸, który stał się przyczynkiem do wybuchu I wojny światowej.

Odmianą tego typu działań są uprowadzenia osób (kidnapping) — forma ataku polegająca na przetrzymywaniu osoby lub osób w nieznanym miejscu, po to, aby fakt ten wykorzystać jako element przetargowy w spełnieniu stawianych żądań. Terroryci przetrzymują ofiary lub ofiarę w odosobnionym miejscu, starając się zapewnić sobie poczucie względnego bezpieczeństwa, przed działaniami policji i innych służb starających się doprowadzić do uwolnienia uprowadzonej osoby. Najbardziej spektakularne, a jednocześnie tragiczne w swych skutkach porwanie osoby publicznej przez terrorystów miało miejsce we Włoszech 16 marca 1978 roku. Został uprowadzony przez organizację terrorystyczną Czerwone Brygady, włoski polityk, wielokrotny premier tego państwa, Aldo Moro. Terroryci w zamian za uwolnienie Moro zażądali zwolnienia z więzień kilkunastu swoich towarzyszy. W razie niespełnienia ich żądań zagrozili zabójstwem byłego premiera. Włoskie władze odmówiły spełnienia żądań terrorystów i 9 maja odnaleziono ciało Aldo Moro w bagażniku porzuconego samochodu. Polityk zginął w wyniku licznych ran postrzałowych²⁹. Uprowadzenie (porwanie) jest działaniem w określonym czasie. Okres ten może trwać nawet kilkanaście miesięcy a warunkiem powodzenia takiego działania jest uniemożliwienie służbom porządkowym oraz specjalnym odnalezienia i uwolnienia uprowadzonej osoby. Inaczej sytuacja wygląda podczas wzięcia przez terrorystów zakładników w trakcie prowadzonej przez siebie akcji.

- **Wzięcie zakładników** — sytuacja, w której terroryci przetrzymują osobę lub osoby, w celu użycia ich jako karty przetargowej w negocjacjach z policją (władzą) oraz jako elementu mającego powstrzymać siłową interwencję policji lub wojsk (zakładnicy stanowią niejako tarczę osłaniającą terrorystów). W odróżnieniu od uprowadzenia, miejsce przetrzymywania osób (osoby) jest znane. Stosowanie tej metody ulega ograniczeniu. Ma ona swoich zwolenników wśród tych organizacji, które pragną przez swój czyn uzyskać rozgłos, sytuację bowiem, gdzie występują zakładnicy są zazwyczaj w centrum zainteresowania środków masowego przekazu. Często w akcjach tego typu wzięcie zakładników następuje w sposób spontaniczny, niezakładany w pierwotnym planie akcji. Może się tak stać w wypadku zakłócenia planu działania (np. przez odcięcie drogi odwrotu i uniemożliwienie terrorystom wycofania się po

²⁸ C. Sifakis, Encyklopedia zamachów, Warszawa-Kraków 1994, s. 62.

²⁹ P. Elliott, Krwawa historia morderstw i zamachów politycznych, Warszawa 2001, s. 231–232.

wykonaniu akcji). Zakładnicy stanowią w takim wypadku gwarancję bezpieczeństwa uczestnikom akcji.

- **Sabotaż** — klasyczna i jedna z najstarszych form działania polegająca na skrytym uszkodzeniu lub niszczeniu obiektów, lub istotnych dla ich funkcjonowania elementów. Może polegać ona również na skrytym uszkodzeniu produkowanych przez nie urządzeń lub wyrobów uniemożliwiających ich funkcjonowanie zgodnie z przeznaczeniem, lub powodujących zagrożenie dla użytkowników (np. zatrucie produktów żywnościowych).
- **Atak z wykorzystaniem środków niekonwencjonalnych zaliczanych do broni masowego rażenia — BMR.** Z kilku zasadniczych powodów prawdopodobieństwo użycia przez terrorystów BMR rośnie. Po pierwsze skierowanie się współczesnego terroryzmu w kierunku maksymalizacji zadawanych strat. Powstają nowe coraz bardziej radykalne grupy zakładające właśnie wykorzystanie BMR jako idealnego sposobu nagłośnienia swych poglądów lub żądań ukarania potencjalnych przeciwników przez doprowadzenie do poziomu zadanych strat do skali masowej (BMR jest idealnym środkiem). Po drugie rozpowszechnianie broni i technologii jądrowych, chemicznych lub biologicznych w wielu krajach wspierających terroryzm umożliwia terrorystom dostęp do tej broni. Wreszcie po trzecie rozwój nauki i techniki, rosnąca dostępność komponentów i technologii niezbędnych do wytworzenia takiej broni powoduje coraz większe prawdopodobieństwo wytworzenia jej „domowym” sposobem. Opracowany w 2001 roku przez biuro sekretarza obrony USA raport podaje, że siatka organizacja Osamy bin Ladena od początku lat 90. XX w. zaczęła interesować się możliwościami pozyskania broni jądrowej³⁰. Terrorysta ten nie ukrywał przy tym dążeń do pozyskania tego typu broni niekonwencjonalnej twierdząc, iż: *zdobywanie broni dla obrony muzułmanów jest religijną powinnością. Jeżeli uzyskamy taką broń, podziękuję za to Bogu. I jeśli usiłuję zdobyć taką broń, to tylko spełniam swój obowiązek. Dla muzułmanów najcięższym grzechem byłoby zaniechanie starań o taką broń, która może zapobiec zadawaniu zła muzułmanom przez niewiernych*³¹. Tenże raport podaje przykłady prób zakupu przez agentów irańskich materiałów jądrowych pochodzących z byłego ZSRR. Od 1998 r. zanotowano na świecie około 8000 ataków terrorystycznych, z tej liczby około 60 można zaliczyć do ataków z wykorzystaniem środków zaliczanych do BMR. Środki te dzielimy na trzy zasadnicze grupy broni:
 - 1) jądrową (ładunki nuklearne lub środki promieniotwórcze),
 - 2) chemiczną (bojowe środki trujące, toksyczne środki przemysłowe, krystaliczne postaci toksyn bakteryjnych lub organicznych),

³⁰ Proliferation: Threat and Response, Office of the U.S. Secretary of Defense Raport. Washington 2001, s. 63.

³¹ K. Jałoszyński, *Terroryzm fundamentalistów islamskich*, Warszawa 2001, s. 65.

3) biologiczną (bakterie i wirusy wybranych chorób zakaźnych, niektóre rodzaje grzybów, toksyny bakteryjne, zwierzęce, roślinne).

Bronią jądrową dysponuje praktycznie (oficjalnie lub nie) na dzień dzisiejszy kilkanaście państw, bronią chemiczną i biologiczną kilkadziesiąt. Kilka z nich nie kryje swoich sympatii dla organizacji terrorystycznych, finansując ich działalność lub zapewniając wsparcie logistyczne albo polityczne. Stwarza to stale rosnącą groźbę możliwości przeniknięcia takiej broni do organizacji terrorystycznych, a następnie wykorzystanie jej do ataku wybranych celów. Ponieważ wiele organizacji terrorystycznych dysponuje znacznymi funduszami istnieje również możliwość, że taka broń, komponenty do jej budowy lub usługi specjalistów konstruujących ją mogą zostać po prostu zakupione. Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej odnotowała w ciągu ostatnich dziesięciu lat około 400 przypadków przemytu lub nielegalnej sprzedaży materiałów radioaktywnych.

Eksperci od zagrożeń terrorystycznych uspokajają, informując że możliwość pozyskania klasycznej broni jądrowej przez organizacje terrorystyczne jest obecnie praktycznie żadna. Wskazują przy tym inny wariant dokonania zamachu, przy wykorzystaniu materiałów promieniotwórczych i wyprodukowaniu tzw. brudnej bomby. Jej konstrukcja oparta jest na połączeniu konwencjonalnego materiału wybuchowego oraz substancji promieniotwórczych. Materiał wybuchowy ma za zadanie rozprzestrzenienie — rażenie, środkiem radioaktywnym — skażenie terenu, a przez to ludzi znajdujących się w pobliżu eksplozji, jak też tych będących w dalszej odległości. Wiatr, w takiej sytuacji, rozprzestrzenia „niewidzialną śmierć” na znacznym obszarze, co przy użyciu typowej bomby ograniczone jest praktycznie do zasięgu oddziaływania odłamków oraz fali uderzeniowej³². Do głównych czynników, wpływających na siłę rażenia „brudnej bomby” należą:

- ilość rozprzestrzenionego materiału radioaktywnego,
- właściwości promieniotwórcze użytego materiału radioaktywnego,
- czynniki pogodowe,
- teren na którym nastąpiła detonacja — budynek (jego wielkość) lub otwarta przestrzeń³³.

Obecny terroryzm jądrowy to przede wszystkim próby zdobycia materiałów promieniotwórczych³⁴. Wiele faktów świadczy o dużym zainteresowaniu terrorystów czeczeńskich wykorzystaniem do zamachów materiałów promie-

³² K. Jałoszyński, Likwidacja skutków ataku terrorystycznego przeprowadzonego przy użyciu „brudnej bomby” [w:] *Terroryzm — skutki i reagowanie*, red. B. Wiśniewski, P. Guła, Kraków 2009, s. 132.

³³ Na podstawie: M. Graszka, Sprawozdanie dotyczące przeciwdziałaniu zagrożeniom terrorystycznym z użyciem materiału wybuchowego w połączeniu z materiałem promieniotwórczym w oparciu o ćwiczenia symulacyjne „Globalne Inicjatywy Walki z Terroryzmem Nuklearnym”, zorganizowane 15–17 października 2008 r. w Avila (Hiszpania), Biuro Operacji Antyterrorystycznych KGP 2008 r. (maszynopis), s. 3.

³⁴ J. Adamski, *Nowe technologie w służbie terrorystów*, Warszawa 2007, s. 85.

niotwórczych³⁵. Na przykład na początku 1995 roku czeczeńscy terroryści ukradli materiały radioaktywne z zakładu spalania odpadów Radon pod Groznym. W grudniu 1999 roku wojska rosyjskie odkryły pod Gudermesem dwie 200 l beczki z odpadami radioaktywnymi, które zgodnie z dokumentacją miały być zniszczone w 1983 roku. W kwietniu 2001 roku dwa kontenery z odpadami radioaktywnymi odkryto w Groznym — stwierdzono próby wyprodukowania z ich wykorzystaniem granatów i pocisków do granatników.

Determinanty wskazujące na dążenia terrorystów do uzyskania środka walki, wykorzystującego w swej konstrukcji materiał promieniotwórczy, związane są:

- ze świadomością użycia broni o znaczącej sile niszczenia,
- z brakiem zahamowań etyczno-moralnych ze strony terrorystów,
- z powszechnym deklaratywnym chęcią uzyskania tego typu broni,
- z dostępnością założeń konstrukcyjnych budowy „brudnej bomby” w Internecie,
- z istnieniem „czarnego rynku” handlem materiałami promieniotwórczymi,
- ze znaczną liczbą specjalistów, ekspertów nuklearnych, pozostających bez zatrudnienia (efekt rozpadu ZSRR),
- z nienależytym zabezpieczeniem ładunków jądrowych w krajach byłego ZSRR (miejsca ich składowania znajdują się w 123 częściach byłego sowieckiego terytorium),
- z niestabilnością polityczno-militarną w regionie Azji Południowej oraz na Bliskim Wschodzie³⁶.

Atak z wykorzystaniem środków chemicznych (broni chemicznej — BCh) jest sytuacją znaną we współczesnych dziejach zagrożeń terrorystycznych. Najbardziej znanym tego typu atakiem terrorystów jest użycie BCh przez japońską sektę Najwyższa Prawda SARINU w metrze tokijskim w 1995 r. Zatruciu uległo około 5500 osób, z czego 12 zmarło. Rok wcześniej ta sama organizacja dokonała podobnego ataku w Matsumoto. W tym ataku zatruciu uległo 280 osób, z czego 7 zmarło. Początkowo członkowie sekty chcieli dokonać zamachu z wykorzystaniem samochodu, który jeżdżąc po ulicach Tokio rozpylałby sarin. Jednak stężenie środka chemicznego okazało się zbyt małe aby osiągnąć zamierzony cel. Dlatego też zdecydowali się na rozpylenie gazu w miejscu publicznym. W kwietniu 2004 r. jordańskie służby specjalne zapobiegły detonacji cystern z 20 tonami środków paralityczno-drgawkowych w Ammanie. Atak ten mógł spowodować śmierć od 20 do 80 tys. ludzi³⁷.

Możemy wyróżnić dwa podstawowe rodzaje działań z wykorzystaniem broni chemicznej:

1) wykorzystanie środków zaliczanych do broni chemicznej BCh;

³⁵ Tamże, s. 86.

³⁶ M. Graszka, wyd. cyt., s. 2.

³⁷ V. Belous, Ekstremitskije gruppirovki uže ispolzujut chimičeskoje i biologičeskoje oružie <<http://nov.ng.ru/concepts/2004-09-03/1-future.html>>, maj 2009 r.

2) wykorzystanie toksycznych środków magazynowanych lub wykorzystywanych na terenie aglomeracji warszawskiej lub w jej bezpośrednim otoczeniu.

Od stuleci do uśmiercania ludzi wykorzystywano różne środki chemiczne. Niewątpliwie ich zaletą jest to, iż można je stosować w sposób skryty. Często też działanie środków chemicznych poprzedzał odpowiednio długi okres utajenia pozwalający na oddalenie się sprawcy z miejsca jego użycia. Stosowano je zarówno przeciw pojedynczym osobom (przypadki otrucia), jak i w sposób masowy przeciwko określonym grupom ludności (zatrucie studni, żywności). Wszystkie one stosowane są do dziś, a rozwój nauki i techniki wzbogacił je o nowe narzędzia (amunicja wybuchowa, aerozole, rozpylanie z powietrza). Użycie w ataku terrorystycznym BCh w dużym stopniu może spowodować, w zależności od rodzaju środka, masowe zatrucie ludzi przebywających w rejonie jego zastosowania lub na trasie przemieszczania się trującego obłoku (z różnym skutkiem śmiertelnym), skażenie określonego obszaru.

Niewielki koszt jednostkowy takiej broni powoduje, że staje się ona dla terrorystów bardzo atrakcyjną propozycją w stosunku do konwencjonalnych środków wykorzystywanych do tej pory. Szacuje się, że koszt porażenia ludzi przy użyciu takiej broni kształtuje się w zależności od użytego środka (np. 600 \$/km²)³⁸.

Jednym z najgroźniejszych środków masowego rażenia, nazywanym często bronią masowego rażenia ubogich (przy ogromnej skuteczności nakłady na jej pozyskanie są minimalne), jest broń biologiczna (BB). Substancje biologiczne używane w BB (bakterie, wirusy, itp.) mogą występować w środowisku naturalnym samoistnie lub być produkowane na potrzeby służby zdrowia. Sytuacja taka powoduje, że pojawienie się ich w środowisku może nie zostać zauważone dostatecznie szybko. Dodatkową jej zaletą jest to, że charakteryzują ją niewielkie rozmiary i waga, co ułatwia transport, przechowywanie i wreszcie samo wykonanie ataku. Skuteczność tej broni polega m.in. na tym, że atakowany oprócz znacznych strat musi ponosić kolosalne koszty związane z likwidacją skażenia oraz leczeniem wszystkich zarażonych szczepionkami. Na szczęście dla cywilizowanego świata użycie broni biologicznej wymaga spełnienia pewnych warunków technicznych, które dotychczas nie zostały przez terrorystów opanowane. Najbardziej znany wypadek wykorzystania tej broni do ataku terrorystycznego wiąże się z przesyłkami zawierającymi węglik, rozsyłanymi na jesieni 2001 roku w USA. Sprawcy tego czynu nie zostali do dziś wykryci.

- **Ataki przy użyciu zdalnie sterowanych modeli latających** — to swego rodzaju metoda omięcia zabezpieczeń wobec wzrostu poziomu bezpieczeństwa w ochranianych obiektach. Zdalnie sterowany model

³⁸ R.L.M. Stark, Rads, Bugs, and Gas: the Threat of NBC Terrorism, Missouri State University 1999.

latający zaopatrzony w ładunek materiału wybuchowego może stanowić istotne zagrożenie dla żywotnych części obiektu, zniszczenie lub uszkodzenie, których może decydować o jego funkcjonowaniu. W razie zaatakowania w ten sposób startującego lub lądującego w porcie lotniczym statku powietrznego może doprowadzić do katastrofy lotniczej. Jak tragiczne mogą być skutki takiego zdarzenia pokazują przypadki licznych katastrof lotniczych zaistniałych po zderzeniach samolotów z ptakami. Ten sposób ataku jest również stosunkowo bezpieczny dla potencjalnego terrorysty. Rozwój techniki modelarskiej oraz stosowanej w niej elektroniki znacznie zwiększa prawdopodobieństwo zaistnienia tego typu ataku oraz precyzję jego wykonania. Może on stanowić wsparcie szerszej zaplanowanej akcji i stanowić jej etap polegający np. na obezwładnieniu systemu bezpieczeństwa.

- **Atak „elektroniczny”** — jedna z najnowszych form działania terrorystycznego. Polega na włamaniu się do sieci lub systemów informatycznych i przez wprowadzane w nich zmiany zakłócenie działania lub wręcz paraliż zarządzanych przez nie dziedzin, takich jak: komunikacja, energetyka, obrona państwa. Działania takie mogą również polegać na obezwładnieniu wszelkich systemów elektronicznych na określonym obszarze przez wywołanie silnego impulsu elektromagnetycznego. W dzisiejszej dobie wykorzystania systemów elektronicznych prowadzi to praktycznie do całkowitego sparaliżowania jakiegokolwiek działania w takim rejonie. W ruchu lotniczym szczególnie niebezpieczne jest zakłócenie lub obezwładnienie systemów nawigacyjnych zarówno tych na ziemi, jak i na pokładzie samolotu. Jakże może mieć to konsekwencje pokazuje przypadek samolotu południowo-koreańskiego zestrzelonego po zboczeniu z kursu przez obronę przeciwlotniczą Rosji.

Rozwój informatyki, tworzenie sieci, baz danych i chęć wejścia w ich posiadanie przez osoby nieuprawnione, spowodowały konieczność tworzenia systemów zabezpieczających te elementy przed dostępem osób trzecich. W praktyce stosowane są, co prawda złożone metody zabezpieczeń przed włamaniami do sieci, ale jak podają media, co chwila znajdują się skuteczni włamywacze informatycy, którzy stworzone bariery niedostępności pokonują³⁹. Mogą tym samym zdobywać informacje i wprowadzać zmiany do programów użytkowych i systemowych. Bardzo groźną bronią informacyjną są również tzw. wirusy komputerowe (programy niszczące zapisane na nośniku informacji dane) oraz bomby logiczne i elektromagnetyczne. Te ostatnie mogą w jednej chwili zniszczyć strukturę logiczną mikroprocesorów, czyniąc z nich bezużyteczny złom krzemowy⁴⁰. Stają się one środkami walki XXI wieku, potrafiącymi poczynić niewyobrażalne zniszczenia,

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże, s. 10.

które w równym stopniu mogą obezwładnić zdolności obronne struktur państwa, co środki konwencjonalne, nie powodując przy tym widocznych strat materialnych czy też ludzkich. Mówiąc o przestępstwach komputerowych, kojarzymy je zwykle z hakerami, osobami, które potrafią „wejść” w każdy system komputerowy. Tymczasem większość z tych ludzi w rzeczywistości zabiega o to, by nie uszkodzić informacji i nie działać wbrew prawu. Ci, którzy wyrządzają rzeczywiście szkody, nazywani są przez hakerów „elektronicznymi włamywaczami”⁴¹.

Bez względu na to, jaki zastosujemy termin na określenie sprawców włamań do systemów informatycznych z pewnością mogą oni wyrządzić szkody państwom, krajom, a nawet, choć z pewną trudnością, armiom oddalonym o dziesięć tysięcy mil. W sprawozdaniu National Research Council (Narodowe Centrum Badań Naukowych USA), zatytułowanym „Computer in Crisis”, stwierdzono: *Jutro terrorysta może wyrządzić większe szkody posługując się klawiaturą komputera niż bombą*⁴².

Obecnie największa aktywność organizacji terrorystycznych, w środowisku cyberprzestrzeni, dotyczy Internetu. Według Kelly R. Damphousse oraz Brenta L. Smitha obszary wykorzystania przez te organizacje „globalnej sieci” mogą dotyczyć (oprócz wspomnianego wcześniej wykorzystania sieci jako środka walki (broni) terrorystów):

1. **Narzędzia propagandowego** — łatwy dostęp do milionów osób na całym świecie. Współczesne rozwiązania techniczne umożliwiają umieszczanie na serwerach plików dźwiękowych, filmów wideo, tekstów czy też fotografii, stanowiących element propagandy działalności terrorystycznej.

2. **Narzędzia komunikacji** — dzięki Internetowi możliwe jest komunikowanie się między osobami nieznającymi się, przebywającymi w różnych częściach świata. Tą drogą możliwe jest przesyłanie komunikatów, instrukcji, zaszyfrowanych informacji pomiędzy członkami bądź sympatykami organizacji terrorystycznych.

3. **Wirtualnej graffiti** — jest ściśle związane z działalnością propagandową. Umożliwia propagowanie i rozpowszechnianie hasel, sloganów, dowcipów w formie graficznej, graficzno-dźwiękowej.

4. **Źródła dochodów** — bezpośrednio zwracanie się o wsparcie, prowadzenie działalności gospodarczej (np. sklepik internetowy) umożliwiającą pozyskiwanie środków finansowych na działalność terrorystyczną⁴³.

⁴¹ A. Toffler, H. Toffler, *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997, s. 220.

⁴² Tamże.

⁴³ K.R. Damphousse, B.L. Smith, *The Internet. A Terrorism Medium for the 21st Century* [w:] *The Future of Terrorism: Violence in the New Millennium*, red. H. Kushner, Thousand Oaks 1998, s. 213–221 za: B. Bolechów, „Baza” w sieci. Wykorzystanie Internetu przez Al-Kaidę i jej zwolenników [w:] *Terroryzm w medialnym obrazie świata*, red. K. Liedel, S. Mocek, Warszawa 2010, s. 130–131.

5. Wykorzystanie jako środka ataku opanowanego wcześniej samolotu — jest to zaplanowane i drobiazgowo przygotowane opanowanie lub uprowadzenie lecącego samolotu i wykorzystanie go jako swego rodzaju pocisku do zniszczenia wcześniej wytypowanego celu. Jest to przedsięwzięcie trudne do realizacji z dwóch powodów. Po pierwsze w dzisiejszych czasach jest niezmiernie trudno dokonać porwania samolotu. Po drugie przynajmniej jeden z porywaczy musi posiadać umiejętność pilotowania takiego typu samolotu, jaki zastał porwany i to w stopniu wykraczającym poza przeciętność. „Trafienie” samolotem lecącym z prędkością kilkuset km/godz. w obiekt o szerokości wieży WTC w Nowym Jorku (przy tych wielkościach i masie samolotu istotną rolę odgrywa przy wykonywaniu manewrów czynnik bezwładności) świadczyło o bardzo dobrym wyszkoleniu ludzi siedzących za sterami. Jeżeli uda się spełnić te warunki to efekt jest wart zachodu, masa samolotu bowiem oraz wielka ilość paliwa lotniczego, którą zawierają jego zbiorniki stwarza z niego narzędzie zniszczenia o niezwyklej efektywności o czym można się było przekonać 11 września 2001 roku.

Sam pomysł takich ataków narodził się dużo wcześniej. Już w 1994 roku terroryści z ugrupowań islamskich planowali wysadzenie samolotu wraz z pasażerami nad dzielnicami mieszkalnymi Paryża. Zamiar dokonania takiego ataku na szczęście został udaremniony przez francuską jednostkę kontrterrorystyczną żandarmerii (GIGN)⁴⁴. Należy również sądzić, że do 11 września istniała pewna bariera psychiczna powstrzymująca terrorystów przed takim aktem, który można zaliczyć z powodzeniem do przejawów terroryzmu katastroficznego.

Natężenie ruchu lotniczego, które stale rośnie, stwarza coraz większe problemy z ochroną statków powietrznych szczególnie tych niewielkich, stacjonujących na prywatnych lądowiskach bądź w aeroklubach. Nawet małe samoloty wykorzystane w celu ataku mogą doprowadzić do nieobliczalnych skutków, a dodatkowo napełnienie ich mieszaninami wybuchowymi jest zagrożeniem jak najbardziej realnym. Natomiast duże samoloty zawierające kilkanaście ton paliwa już z tego powodu można porównać do latających bomb.

Atak z wykorzystaniem statków powietrznych związany jest z możliwością stosowania różnych jego form. Najbardziej „popularną” jest uprowadzenie statku powietrznego cywilnych linii lotniczych w celu przetrzymywania na pokładzie zakładników. Ta forma zamachu była najczęściej stosowana w latach 70. XX w. przez terrorystów palestyńskich wspieranych przez terrorystów lewackich z Europy Zachodniej, zwłaszcza zachodnioniemieckich.

Sukcesy sił specjalnych, związane z przeprowadzaniem operacji ratunkowych uwalniających przetrzymywanych zakładników, jak też podniesienie rygorów bezpieczeństwa na lotniskach, spowodowały, że terroryści coraz mniej się nimi posługują. Jak wskazują wydarzenia ostatnich lat uprowadzenie statku powietrznego jest nadal uwzględniane w planach terrorystycznych.

⁴⁴ B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2002, s. 89.

Statki powietrzne mogą być też wykorzystane jako środek do ataku z wykorzystaniem ładunków wybuchowych lub (bombardowanie celu z powietrza) rozpylenia środków biologicznych, bądź też bojowych środków chemicznych. Do tego celu mogą być użyte samoloty i śmigłowce agrolotnicze.

Odrębny problem stanowi możliwość wykorzystania do ataku terrorystycznego parolotni, a także motolotni. Te środki lotnicze mogą być wykorzystane przez terrorystów m.in. w celu przemieszczenia: zamachowcy-samobójcy; terrorystów w chroniony teren, mający być miejscem zamachu; ładunków wybuchowych bądź ładunków zawierających bojowe środki biologiczne lub chemiczne.

- **Napad, rabunek** — ta forma ataku terrorystycznego obliczona jest wyłącznie na zdobywanie środków finansowych na działalność terrorystyczną. Przeprowadzenie dużych zamachów terrorystycznych, ich eskalacja, wymaga dysponowania przez organizacje terrorystyczne znaczącymi kwotami pieniężnymi. Koszty związane z działalnością terrorystyczną to chociażby zakup środków walki (broni, materiałów wybuchowych), przeprowadzenia szkolenia (np. w pilotażu samolotów), zalegalizowania pobytu terrorystów w danym państwie (czasami pobyt taki trwa kilka lat zanim nastąpi przeprowadzenie zamachu).

Obecnie grupy terrorystyczne, takie jak chociażby Al-Kaida, prowadzą wiele legalnych przedsięwzięć gospodarczych, a dochody z nich przeznaczane są na działalność terrorystyczną. Jednak nie każda organizacja terrorystyczna ma takie możliwości. Dlatego też terroryści uciekają się do typowej działalności przestępnej, mającej na celu zdobycie środków finansowych, pozwalających przygotować i przeprowadzić skuteczny zamach. Napad rabunkowy na bank, może się przerodzić w sytuację zakładniczą. Zaskoczeni przez ochronę placówki bankowej bądź znajdujący się akurat w pobliżu patrol policji, terroryści mogą wziąć w charakterze zakładników pracowników i klientów banku. Będą oni stanowić dla nich gwarancje bezpieczeństwa w rozmowach z władzami.

Pomysłowość terrorystów w wyszukiwaniu metod i form dokonywania zamachów jest nieograniczona. Wystarczy chociażby przywołać, wykorzystywanie w ostatnim czasie przez terrorystów palestyńskich maszyn drogowych (spychaczy, koperek) jako środka ataku. Zamachowiec, który zaatakował w październiku 2009 roku saudyjskiego księcia Mohammeda bin Najefa (szefa operacji antyterrorystycznych Arabii Saudyjskiej) bombę miał schowaną w bardzo nietypowym miejscu — w odbycie⁴⁵. Są to przykłady świadczące o dużej determinacji i dążeniu terrorystów do osiągnięcia swoich celów wszelkimi możliwymi środkami i metodami.

⁴⁵ <www.fakt.pl>, 17 maja 2010 r.